

INTRODUCERE

Termenul **"refugiat"** se aplică oricărei persoane care "în urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 și a unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate, sau datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsimdu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită, ca urmare a acestor evenimente, nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se reîntoarcă".

Caracterul subiectiv al noțiunii de temere poate induce faptul că determinarea statutului de refugiat se bazează mai degrabă pe declarațiile solicitantului și nu pe evaluarea situației existente în țara sa de origine. Cunoscut fiind faptul că o aceeași situație poate genera reacții psihologice diferite, este necesară evaluarea personalității solicitantului; aspecte ca tăria convingerilor, fie ele politice sau religioase, sau la caracterul impulsiv sau mediat al deciziei de a pleca sunt luate în considerare în evaluarea temerii.

Calificativul "bine întemeiată" relevă faptul că statutul de refugiat nu se acordă pe baza unei simple existențe a temerii ca stare de spirit a solicitantului ci și pe situația obiectivă care duce la această temere. Mai mult decât atât, o temere "bine întemeiată de persecuție" se poate baza nu pe experiența personală ci pe cea a rudelor, prietenilor, membrilor aceluiași grup – stabilirea credibilității se realizează prin considerarea trecutului personal și familial, a apartenenței la un anumit grup, a interpretării elementului obiectiv constat în analiza condițiilor din țara de origine – deși autoritățile competente nu sunt chemate să judece condițiile din țara de origine, o evaluare a acestora este absolut necesară, declarațiile solicitantului neputând fi luate în considerare în abstract.

Persecuția ca realitate socială și psihologică generatoare de refugiu este considerată din perspectiva:

➤ Delimitării față de alte posibile cauze ale părăsirii țării de origine – orice alt motiv de părăsire a țării (cum ar fi foametea, dezastre naturale etc.) nu este în sine relevant pentru acordarea statutului de refugiat.

➤ Raportului dintre experiența trăită și cea anticipată – temerea de persecuție poate fi determinată nu de o experiență trăită individual ci de nevoia de evitare a unei situații ce ar atrage riscul

persecuției.

➤ Multicauzalității – un solicitant poate să fi fost subiectul a diferite măsuri care numai prin ele însele nu conduc la persecuție; considerate însă în combinație cu alți factori ostili concomitenți sau chiar cu contextul geografic, istoric ori etnografic, pot justifica rezonabil o temere bine întemeiată de persecuție.

➤ Modalităților de exprimare a temerii de către solicitant – nu este obligatoriu ca solicitantul să folosească termenul ca atare în descrierea situației sale.

Deși sunt situații în care apartenența rasială, religioasă, națională, socială sau politică generează persecuție, în general, simpla apartenență nu este în sine un fapt totdeauna suficient pentru acordarea statutului de refugiat.

În ceea ce privește "opinia politică", aceasta trebuie înțeleasă din perspectiva tăriei unor convingeri politice netolerate de autoritățile din țara de origine și pot consta:

- fie din opinii exprimate sau ajunse în atenția autorităților care au generat persecuția;
- fie din opinii despre care este rezonabil să se creadă că, mai devreme sau mai târziu vor fi exprimate sau vor ajunge în atenția autorităților și vor genera persecuția.

O cerință generală a recunoașterii statutului de refugiat este, cu excepția apatrizilor, faptul de a fi în afara granițelor țării de origine, deși refugiații își păstrează cetățenia țării de origine. Această regulă este valabilă și pentru refugiații *sur place*, respectiv atunci când temerea de persecuție intervine datorită unor evenimente petrecute în timpul absenței lor din țara de origine. Cetățenia este dovedită, în cele mai multe cazuri, prin intermediul pașaportului național iar temerea de persecuție se referă la țara a cărei cetățenie o are.

Faptul de "*a nu putea să solicite țării a cărei cetățenie o are*" nu este motivată de dorința solicitantului ci de alte circumstanțe, ca refuzul țării de origine de a acorda protecție sau ineficiența acestei protecții. Refuzul protecției poate consta în refuzul eliberării unui pașaport național, refuzul prelungirii valabilității pașaportului, refuzul accesului pe teritoriul național. "*A nu dori să solicite protecția țării a cărei cetățenie o are*", respectiv motivul refuzului protecției acestei țări este reprezentat de temerea de persecuție.

Ultima parte a definiției se referă la refugiații apatrizi, respectiv cei care se află în afara țării în care își aveau reședința obișnuită și unde au fost sau se tem că vor fi persecutați.

CAPITOLUL 1.

CADRUL LEGISLATIV

1.1 PRIMELE DOCUMENTE CARE REGLEMENTEAZĂ STATUTUL INTERNAȚIONAL AL REFUGIAȚILOR

În urma Revoluției Ruse din 1917 s-au pus bazele sistemului internațional mandatat în rezolvarea problemei refugiaților¹. Astfel a luat naștere "Liga Națiunilor"², primul organism prin care comunitatea internațională începe să-și asume responsabilități și să acționeze în numele și în beneficiul refugiaților.

În 1921 Fridtjof Nansen a fost numit de către Liga Națiunilor ca "Înalt Comisar în numele Ligii în problema refugiaților ruși în Europa" ("High Commissioner on Behalf of the League in connection with the Problem of Russian Refugees in Europe"). F. Nansen avea sarcina de a negocia repatrierea prizonierilor de război ruși și austro-ungari. Aceasta a reprezentat prima acțiune întreprinsă pe plan internațional în beneficiul refugiaților. El a urmărit repatrierea refugiaților, dar aceasta trebuia să fie voluntară, principiu ce a devenit termen cheie în practica și legislația cu privire la refugiați. Astfel a fost instituit "pașaportul Nansen" pentru a permite refugiaților care au pierdut protecția statului de origine³ să călătorească.

În 1933, Liga Națiunilor înființează "Înaltul Comisariat pentru Refugiați (evrei și alte naționalități) care vin din Germania" ("High Commission for Refugees (Jewish and other) coming from Germany").

Imediat după cel de al II-lea Război Mondial, datorită numărului foarte mare al persoanelor care au fost nevoite să-și părăsească locuințele și al refugiaților, a luat ființa "The United Nation Relief and Rehabilitation Agency" (UNRRA). Scopul acestor organizații era *resettlement*-ul⁴ (reinstalarea).

În 1947, în locul UNRRA, a fost constituită "Organizația Internațională pentru Refugiați" (OIR). Acționând în afara sistemului Națiunilor Unite, OIR a fost prima agenție cu caracter supranațional. Principalul său scop era *resettlement*-ul. Datorită dezvoltării economice care a avut loc după război, oferta de muncă era mare, iar organizația părea a-și realiza cu succes sarcina. Datorită diferitelor probleme sociale sau crize apărute, numărul refugiaților, mai ales în

¹ Între 1917 și 1921 peste 1 milion de refugiați au trecut granițele ruse.

² Tratatul de Pace de la Versaille, din 1919, conține Convenția Ligii Națiunilor. În 1920 are loc prima întâlnire a Consiliului Ligii.

³ Este vorba de refugiații ruși în 1922, armeni în 1924, asirieni, sirieni, kurzi și turci în 1928

⁴ Constă în transferarea refugiatului din țara de azil într-o altă țară, care îi acorda respectivei persoane atât statutul de refugiat cât și oportunitatea de a dobândi cetățenia. Există câteva situații când se apelează la această măsură: refuzul intrării în țară sau tratamentul inuman, continuarea persecuției și a violării drepturilor umane fundamentale, existența unei nevoi speciale care nu poate fi acoperită de țara în care se află în prezent.

estul Europei, nu părea să scadă. De fapt, numărul refugiaților era în creștere. Pot fi enumerați câțiva factori⁵ care au condus la creșterea numărului refugiaților:

- creșterea importanței omogenității naționale, culturale și politice după primul Război Mondial;
- instabilitatea politică;
- creșterea numărului populației și consecințele acestui fapt;
- creșterea bunăstării sociale în unele țări considerate ca fiind mai bogate.

La 1 ianuarie 1950 a luat ființă Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR).

1.2 CONVENȚIA DE LA GENEVA DIN 1951

La 28 iulie 1951, în cadrul Conferinței Plenipotențiarilor Națiunilor Unite este adoptată Convenția ONU⁶ cu privire la statutul refugiaților. Principalul scop al Convenției a fost de a furniza o definiție generală a persoanelor care trebuie considerate ca refugiați și a statutului legal al acestora. Punctul de plecare al convenției este Carta Națiunilor Unite și Declarația Universală a Drepturilor Omului, unde sunt enunțate drepturile și libertățile fundamentale⁷ ce trebuie respectate tuturor oamenilor, indiferent de rasă, religie, naționalitate etc. Convenția cuprinde următoarele trei tipuri de prevederi⁸:

- Definiția persoanelor care sunt refugiați și a celor care nu sunt sau au încetat să mai fie refugiați;
- Statutul juridic al refugiaților precum și drepturile și obligațiile acestora în țara de azil;
- Condițiile de implementare a prevederilor mai sus menționate, respectiv angajamentelor statelor părți de a coopera în vederea supravegherii acestor prevederi.

Convenția definește și delimitează calitatea de refugiat prin intermediul a trei categorii de clauze:

- a) clauze de includere
- b) clauze de încetare
- c) clauze de excludere

⁵ Vezi *The Refugee Dilemma, the Minority Right Group*, Report no. 43

⁶ Convenția intra în vigoare la 21 aprilie 1954.

⁷ Drepturi sau libertăți cum ar fi: dreptul la viață, la libertate, la securitate, egalitatea tuturor în fața legii, dreptul la liberă circulație, dreptul la cetățenie, dreptul la libertatea gândirii, a conștiinței și a religiei, libertatea de opinie și exprimare.

⁸ Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați – *“Manual referitor la proceduri și criterii de determinare a statutului de refugiat în baza Convenției de la Geneva din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților”*, Reeditare, Geneva, ianuarie 1992

Clauze de includere ale Convenției de la Geneva din 1951

Clauzele de includere enunță criteriile pozitive pe baza cărora se face determinarea statutului de refugiat. Categoriile vizate sunt *refugiații așa cum sunt definiți de Convenția din 1951 și refugiații statutari*.

În Articolul 1 al Convenției de la Geneva din 1951, refugiatul este definit ca fiind persoană care:

„ În urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 și a unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei publice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate, sau datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsimdu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită, ca urmare a acestor evenimente, nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se reîntoarcă”.

Refugiații *sur place* se definesc ca fiind acele persoane care devin refugiați datorită evenimentelor apărute în țara de origine în timpul absenței lor.

Interpretarea termenilor definiției⁹

"Evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951"

Este vorba despre evenimente de importanță majoră "care au provocat modificări teritoriale sau profunde schimbări politice și persecuții sistematice care au avut loc și care nu sunt decât efectul schimbărilor anterioare"¹⁰. Data de 1 ianuarie 1951 reprezintă data limită la care a avut loc evenimentul în urma căruia persoana respectivă a devenit refugiat.

"Temere bine întemeiată"

Această precizare a definiției implică atât un termen subiectiv ("temere") cât și un termen obiectiv ("bine întemeiată").

"Temere", ca termen subiectiv, face trimitere la persoana care solicită statutul de refugiat. Din acest punct de vedere, determinarea statutului de refugiat va consta, în principal, în evaluarea declarațiilor solicitantului¹¹. În evaluarea elementului subiectiv, trebuie realizată, în paralel, și o evaluare a personalității persoanei. Trebuie avut în vedere ca reacțiile psihologice ale unei persoane sunt influențate de evenimentele prin care a trecut, de convingerile sale politice sau religioase. De asemenea, trebuie luat în considerare trecutul personal și familial, apartenența

⁹ Interpretarea termenilor este o sinteză a informațiilor din "Manual referitor la proceduri și criterii de determinare a statutului de refugiat"

¹⁰ Documentul Națiunilor Unite

¹¹ Fiind un element subiectiv, mai puțin vor fi luate în considerare condițiile concrete existente în țara de origine, accentul punându-se pe declarațiile personale ale solicitantului de azil.

la un anumit grup rasial, religios, național, social sau politic, interpretarea personala a situației in care se afla si experiențele sale personale.

Temerea se refera atât la persoanele care au fost deja persecutate, cât și la persoanele care doresc sa evite o astfel de situație.

Prin adăugarea elementului obiectiv, "bine întemeiată", se pune accentul pe evaluarea situației existente in țara de origine a solicitantului statutului de refugiat. Declarațiile solicitantului trebuie analizate in contextul unor situații concrete. De aceea, analizarea situației din țara de origine este un element cheie.

"Persecuția"

Pentru obținerea calității/statutului de refugiat, persoana trebuie să facă dovada că are o temere bine întemeiată de persecuție¹². Deci, principalul criteriu pentru obținerea calității de refugiat este *persecuția*.¹³ Articolul 33 al Convenției definește persecuția ca fiind o amenințare asupra vieții sau libertății pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică; alte violări grave ale drepturilor omului; alte acțiuni care depind de circumstanțele fiecărui caz.

"Rasa"

Noțiunea de rasă include toate grupările etnice; implică, de asemenea, apartenența la un grup social specific de descendență comună, ce formează o minoritate in cadrul unei populații majoritare. Discriminarea rasială ia forma persecuției așa cum este prevăzută de Convenție atunci când se încalcă cele mai elementare si inalienabile drepturi ale omului, sau atunci când nesocotirea existenței barierelor de ordin rasial antrenează consecințe grave.

"Religia"

Dreptul la religie este garantat de Declarația Universală a Drepturilor Omului. Acest drept garantează libertatea persoanei de a-și schimba religia si convingerile, precum si libertatea de a-și manifesta religia si convingerile, in particular sau in public. Formele pe care le poate lua persecuția religioasa sunt: interzicerea apartenenței la o comunitate religioasă, de a practica un cult in public sau in particular, de a da sau a primi o educație religioasă, sau aplicarea de masuri grave de discriminare fata de persoane deoarece își practica religia sau aparțin unei anumite comunități religioase.

"Naționalitate"

¹² Dreptul unei persoane de a parăsi țara de origine si de cauta protecția unei alte țări atunci cand se teme de persecuție este garantat si de Declarația Universală a Drepturilor Omului prin articolul 14: "In cazul persecuției, orice persoană are dreptul sa caute azil si sa beneficieze de azil in alte țări".

¹³ Astfel se exclud toate celelalte cauze de refugiu, cum ar fi foametea, dezastre naturale etc. Dar aceasta nu înseamnă ca devin total irelevante, avand in vedere ca in stabilirea statutului de refugiat trebuie analizată situația in ansamblu.

Noțiunea de *naționalitate* nu înseamnă numai cetățenie, ci și apartenența la un grup etnic sau lingvistic, putându-se suprapune peste termenul de "rasă". Persecuția poate consta în motive ostile și măsuri prejudiciabile îndreptate împotriva unei minorități naționale. Există cazuri când faptul de a aparține unor astfel de minorități poate conduce la temerea bine întemeiată de persecuție.

"Apartenența la un anumit grup social"

Prin *apartenența la un anumit grup social* se face referire la persoanele care aparțin unui grup ce are aceeași origine, obiceiuri sau statut social. Persecuția ca urmare a apartenenței la un grup social poate apărea datorită poziției politice, neîncrederii în loialitatea grupului față de guvern, a antecedentelor diferiților membri ai grupului, sau dacă existența respectivului grup este privită ca un obstacol pentru politica guvernului.

Apartenența rasială, religioasă, națională, socială sau politică nu este în sine un fapt suficient pentru acordarea statutului de refugiat, deși sunt situații când această apartenență generează persecuție.

"Opiniile politice"

Nu existența în sine a opiniilor politice reprezintă un motiv pentru a solicita statutul de refugiat. Solicitantul trebuie să demonstreze că datorită acestor opinii, netolerate de autorități, care pot constitui critici la adresa politicii sau a metodelor utilizate, poate fi supus persecuției. Trebuie ținut seama în ce măsură sunt cunoscute sau cât de importante sunt aceste opinii¹⁴. De asemenea, pentru acordarea statutului de refugiat, este necesar ca aceste idei să fi fost exprimate și/sau să fi ajuns în atenția autorităților.

Un alt factor de care trebuie să se țină seama este tăria acestor opinii. Se poate ca solicitantul de azil să nu-și fi exprimat ideile, datorită tăriei acestor opinii se poate presupune că vor fi exprimate, lucru ce va atrage după sine persecuția.

Dacă o persoană este urmărită pentru o infracțiune politică, trebuie să se facă distincție între opinia politică și acte motivate politic. Dacă solicitantul se face vinovat de comiterea unui astfel de act care este pedepsibil, nu i se mai poate acorda statutul de refugiat.

"Se află în afara țării a cărei cetățenie o are"

Se face referire la persoanele care au cetățenie, precum și la un principiu foarte important în acordarea statutului de refugiat: solicitantul statutului de refugiat trebuie să fie în afara țării a cărei cetățenie o are. De asemenea, solicitantul trebuie să aibă cetățenia țării în legătura cu care este invocată teama de persecuție.

¹⁴ Un profesor sau un scriitor își pot face mult mai ușor cunoscute opiniile, având în vedere faptul că se exprimă prin mass-media, față de om care nu are același acces la public.

Această regulă se aplică și refugiaților *sur place*.

"Si care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să solicite protecția acestei țări"

Legat de faptul că persoana respectivă nu poate să solicite protecția țării de naționalitate sunt implicate circumstanțe independente de dorința persoanei, cum ar fi: starea de război, război civil sau alte tulburări grave, precum și refuzul țării de naționalitate să acorde protecție solicitantului. Refuzul poate lua forma refuzului de a-i elibera un pașaport național, refuzului prelungirii valabilității pașaportului, refuzului accesului pe teritoriul național.

Atunci când solicitantul "nu dorește să solicite protecția acestei țări" este vorba de temerea de persecuție a persoanei respective pentru unul din cele cinci motive: religie, rasă, naționalitate, apartenența la un anumit grup social, opinie politica.

...Sau neavând nici o cetățenie... se face referire la cetățenii apatrizi care se află în afara țării de reședință unde au fost sau se tem că vor fi persecutați.

Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților

În urma apariției unor cazuri de refugiați care nu puteau fi acoperite de Convenția din 1951, datorită limitărilor temporale și/sau geografice, în 1967 a fost adoptat Protocolul privind statutul refugiaților. Statele semnatare ale acestui protocol nu mai trebuiau să țină seama de data limita de 1 ianuarie 1951. Protocolul este un document independent la care pot adera statele care nu sunt semnatare ale Convenției din 1951¹⁵.

Protocolul din 1967 reflectă schimbările apărute în țările din lumea a IIIa, ca urmare a decolonizării, formării de noi state, subdezvoltării, conflictelor etnice și de clasa și a superputerilor rivale care, împreună, au constituit cauze ale războaielor civile, revoluțiilor și dictaturilor¹⁶. Toate acestea au determinat numeroși oameni să-și părăsească locuințele și țările și să ceară azil în Europa.

Ca urmare a numărului tot mai mare de refugiați proveniți din țări ale lumii a IIIa, în 1969 a fost adoptată ***Convenția Organizației Africii Unite*** ("The Organization of African Unity" – OAU). În această Convenție persoana refugiată este definită ca fiind

"Orice persoană care, datorită unei agresiuni externe, a ocupării sau a unei dominații străine, sau a unor evenimente care afectează în mod serios liniștea publică în țara sa de origine sau de naționalitate, este silită să-și părăsească locul de rezidență pentru a căuta refugiu

¹⁵ Numarul de state parti la Conventie este de 141. Numarul de state parti la Protocol este de 139. Numarul de state parti atat la Conventie, cat si la Protocol este de 136.

¹⁶ Daniele Joly – "Refugees. Asylum in Europe?"

altundeva decât în țara sa de origine sau de naționalitate”¹⁷

O altă definiție a persoanei refugiate este cuprinsă în Declarația de la Cartagena (*Cartegena Declatation*) din 1984, adoptată de Organizația Statelor Americane (Organization of American States) în 1985:

"Persoanele care și-au părăsit țara pentru ca viața, securitatea sau libertatea le-au fost amenințate de o violență generalizată, de o agresiune străină, conflicte interne, masive violări ale drepturilor omului sau de alte circumstanțe care au afectat în mod serios liniștea publică."¹⁸

Clauzele de încetare ale Convenției de la Geneva din 1951

Clauzele de încetare¹⁹ enunță condițiile în care o persoană refugiată încetează a mai avea statutul de refugiat²⁰. Cele șase clauze de încetare sunt:

- (1) s-a repus în mod voluntar sub protecția țării pe care o are;
- (2) după ce și-a pierdut cetățenia, a redobândit-o în mod voluntar;
- (3) a dobândit o noua cetățenie și se află sub protecția țării a cărei cetățenie a dobândit-o;
- (4) s-a reîntors în mod voluntar în țara pe care a părăsit-o sau în afara căreia a stat de temerea de a fi părăsită;
- (5) nu mai poate refuza protecția țării a cărei cetățenie o are întrucât motivele pentru care a dobândit statutul de refugiat nu mai există;
- (6) persoanele apatride se pot întoarce în țara de reședință, nemaexistând condițiile în urma cărora au dobândit statutul de refugiat.

Clauze de excludere ale Convenției de la Geneva din 1951

Aceste clauze²¹ se referă la persoanele care, deși îndeplinesc condițiile obținerii statutului de refugiat enunțate de Convenție, sunt excluse de la acordarea statutului de refugiat. Există trei clauze de excludere:

- (1) persoanele care beneficiază deja de protecție sau asistență din partea Națiunilor Unite²²;

¹⁷ Daniele Joly – “Refugees. Asylum in Europe?”

¹⁸ Daniele Joly – “Refugees. Asylum in Europe?”

¹⁹ Aceste clauze sunt enunțate de Articolul I C de la (1) la (6) al Convenției din 1951

²⁰ Fie ca acest statut nu ii mai este necesar, fie ca nu se mai justifica acest statut. Aceste clauze au la baza principiul ca protectia internationala nu trebuie acordata acolo unde nu mai este necesara sau nu se mai justifica.

²¹ Aceste clauze sunt enunțate in sectiunile D, E si F ale Articolului 1.

²² Este vorba de organe sau agentii ale Natiunilor Unite, altele decat Inaltul Comisariat al Natiunilor Unite pentru Refugiati, cum ar fi Agentia Natiunilor Unite pentru reconstructia Coreei (UNKRA) si Agentia Natiunilor Unite de

- (2) persoane ce nu sunt considerate a avea nevoie de protecție internațională²³;
- (3) persoane ce nu sunt considerate a merita protecție internațională²⁴.

Distincție între refugiați și alte categorii de persoane care se află în afara țării a cărei cetățenie o au.

Se pot distinge câteva categorii de persoane care, deși se află în afara țării de origine, nu beneficiază de protecție internațională:

a) Persoane care *nu au nevoie* de protecție internațională:

- persoanele care sunt sub protecția unei alte țări sau a unei agenții a Națiunilor Unite;
- persoanele cu cetățenie dublă sau multiplă²⁵ și care beneficiază de protecția uneia dintre aceste țări.

b) Persoane ce *nu mai au nevoie* de protecție internațională, optând²⁶ pentru una dintre următoarele variante:

- repunerea sub protecția țării de origine;
- redobândirea cetățeniei țării de origine;
- dobândirea unei noi cetățenii și a protecției naționale;
- restabilirea voluntară în țara pe care a părăsit-o sau în afara căreia a stat.

c) Persoane care *nu merită* protecția internațională :

- infractorii de drept comun. Trebuie să existe o concordanță între pedeapsa și temerea de persecuție. Solicitantul de azil trebuie să se teamă de persecuție și nu de pedeapsa în sine²⁷;
- infractorii politici, ca și caz special din perspectiva distinctă dintre pedeapsă și temerea de persecuție²⁸.

d) Migranții economici.

Măsurile economice în sine nu pot constitui motive ale solicitării statutului de refugiat, decât în măsura în care aceste măsuri sunt consecințe ale unor măsuri politice.

Dar trebuie subliniată și diferența dintre refugiați și imigranți, în general. Imigranții și-au

Ajutor și Lucrări pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat (UNRWA). Aceste agenții intervin cu precădere la nivel regional.

²³ Persoanele care și-au stabilit reședința într-o țară, altă decât țara de origine și care au drepturi și obligații similare cetățenilor respectivei țări.

²⁴ Sunt trei categorii de persoane care nu merită protecția internațională: persoanele care au comis crime împotriva păcii și umanității și criminalii de război; persoanele care au comis o crimă gravă de drept comun; persoanele vinovate de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.

²⁵ Acordarea statutului de refugiat unei persoane cu cetățenie dublă sau multiplă presupune existența unei cereri de acordare a protecției și un refuz al acesteia.

²⁶ Opțiunea trebuie să fie voluntară sau intenționată.

²⁷ Fac excepție cazurile în care pedepsele prevăzute de legea penală a țării respective sunt în contradicție cu drepturile omului, pedepsele constând în maltratare, acțiuni care pot atinge demnitatea umană.

²⁸ Cazurile persoanelor ale căror opinii politice sunt în contradicție cu cele ale guvernului și care, din aceste motive, sunt acuzați de fapte ale căror fapți de fapt nu sunt.

părăsit țara de origine din motive personale, voluntar și intenționat. Ei au plecat pentru a căuta o viață mai bună. Refugiații au fost nevoiți să-și părăsească țara de origine datorită unor motive independente de voința lor. Plecarea lor este forțată, involuntară și neintenționată. Ei nu au plecat în căutarea unei vieți mai bune, ci pentru a-și apăra propria viață și a familiilor lor.

Distincție între refugiați și alte persoane care beneficiază de protecție internațională în afara țării de origine

a) Persoanele beneficiare ale protecției complementare.

Conform definiției propuse de Organizația de Consultanță Juridică Asiatico-Africană²⁹, beneficiază de protecție complementară persoana care datorită "agresiunii externe, ocupației, dominației străine sau unor evenimente care afectează profund ordinea publică în anumite regiuni ale țării sau în toată țara este forțată să-și părăsească reședința ei obișnuită pentru a căuta azil în alt loc în afara țării a cărei cetățenie o are.

b) Persoanele beneficiare ale protecției temporare.

Este vorba despre grupurile de persoane care își părăsesc forțat domiciliul și țara ca urmare a unor conflicte armate care le pun în pericol viața, iar aceste conflicte armate se anticipează ca vor fi soluționate de comunitatea internațională.

Distincție între refugiați și alte persoane beneficiare ale protecției internaționale aflate în interiorul țării a cărei cetățenie o au:

a) Persoane deplasate intern /strămutate, definite ca fiind "*grupuri masive de persoane care își abandonează spontan și forțat domiciliul sau reședința obișnuită, urmare a unor conflicte armate brutale ca manifestare, care le pun în pericol viața*" și se stabilesc în alte zone ale țării de origine".

Persoanele strămutate intern sunt subiect al protecției naționale, protecția internațională fiind asigurată la cererea sau acordul țării respective.

b) Non – combatanții, definiți ca fiind persoanele care nu sunt parte directă a războiului, dar datorită faptului că țările a căror naționalitate o au sunt implicate în război/conflict armat pot fi sau sunt victime ale războiului.

Reglementările internaționale enunță o serie de drepturi ce trebuie respectate tuturor ființelor umane pe perioada unui război sau conflict, indiferent dacă sunt aliate sau inamice.

Ex – combatanții, definiți ca persoane care au participat activ la desfășurarea războiului

²⁹ La 24 iunie 2001, în New Delhi

sau a conflictului³⁰.

1.3 INSTRUMENTE REGIONALE DE PROTECȚIE A REFUGIAȚILOR

Există două categorii de reglementări a problematicii refugiaților la nivel regional:

➤ *Agenții ale Națiunilor Unite special create pentru a opera la nivel regional.* O persoană nu poate beneficia de statutul de refugiat conform Convenției din 1951 dacă beneficiază de protecția și asistența unor Agenții ale Națiunilor Unite altele decât Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați. UNRWA (the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in Near East), spre exemplu, acordă asistență și protecție numai în unele țări ale Orientului mijlociu – dacă un refugiat din Palestina solicită protecție în afara zonei în care operează UNRWA, solicitarea acestuia poate fi luată în considerare în conformitate cu criteriile Convenției din 1951.

➤ *Acorduri ale guvernelor dintr-o anumită regiune,* independente de comunitatea internațională. Un instrument regional recent, ce guvernează aspectele specifice ale problemelor refugiaților din Africa, este Convenția Organizația Unității Africane (OUA), adoptată de Adunarea șefilor de stat și de guvern ai OUA în anul 1969.

➤ Există documente care tratează problema azilului în America Latina (Declarația de la Cartagena - 1984).

Mandatul Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR)

Biroul Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați a fost creat la data de 1 ianuarie 1951, prin decizia Adunării Generale a ONU. Potrivit Statutului, UNHCR asigură protecție internațională și promovează soluții durabile pentru persoanele considerate:

- Refugiat prin aplicarea instrumentelor din perioada interbelică – *refugiat statuar;*
- *Refugiat prin aplicarea Convenției din 1951;*
- Ca îndeplinind criteriile din definiție dar care, din anumite motive, nu au fost recunoscute ca refugiați de țara de primire – *refugiat sub mandate;*

Mandatul UNHCR nu se exercită asupra persoanelor care:

➤ Sunt cetățeni a două țări, dar nu îndeplinesc criteriile cuprinse în definiția dată refugiatului prin Convenția din 1951.

- Au drepturi și obligații similare cetățenilor țării în care și-au stabilit reședința.
- Beneficiază de protecția altor organisme sau instituții ale O.N.U

În baza Statutului sau, de la data de 1 ianuarie 1951, responsabilitatea protecției

³⁰ Este vorba de militari, membri ai grupurilor armate, ai mișcărilor rebele sau de guerilla.

internaționale a refugiaților este preluată de UNHCR – prin mandatul sau, inițial de trei ani, agenția specializată a Națiunilor Unite trebuia să asiste circa 1.200.000 europeni, victime ale celui de-al doilea Război Mondial. Conflictele regionale care au avut loc ulterior au determinat prelungirea mandatului cu câte cinci ani. Mandatul actual al UNHCR constând în asigurarea protecției internaționale până în ziua în care cuvântul *refugiat* va dispărea din dicționare, urmare a faptului că violența care îl generează va fi dispărut. În 2003, Adunarea Generală a ONU a stabilit că mandatul UNHCR este pe perioada nelimitată.

Conform Statutului său, UNHCR este autoritatea desemnată să:

- Promoveze cooperarea între guverne pentru rezolvarea problemelor refugiaților;
- Promoveze încheierea și ratificarea de convenții internaționale pentru protecția refugiaților:

 - Supravegheze respectarea convențiilor internaționale referitoare la protecția refugiaților.
 - Asiste statele în stabilirea unor proceduri adecvate de determinare a statutului de refugiat
 - Monitorizeze respectarea accesului la procedura.
 - Promoveze asistența durabilă a refugiaților (repatriere voluntară, integrarea în țara de azil sau stabilirea unei a doua țări de azil).

1.4. PROTECȚIA FEMEILOR REFUGIATE ÎMPOTRIVA VIOLENȚEI SEXUALE ȘI DE GEN

Prevenirea și răspunsul la violența sexuală și de gen sunt legate în mod direct de protecția drepturilor omului. Fiecare individ, fără deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, orientare politică, origine națională sau socială, proprietate, statut social, etc este îndreptățit la respect, protecție, exercițiul drepturilor și libertăților umane fundamentale. Actele de violență sexuală și de gen încalcă o serie de drepturi fundamentale ale omului:

- *Dreptul la viața, libertate și securitate personală;*
- *Dreptul la cele mai înalte standarde realizabile de sănătate fizică și mentală;*
- *Dreptul la libertate împotriva torturii sau a tratamentelor inumane sau degradante;*
- *Dreptul la libertatea de mișcare, opinie, expresie și asociere;*
- *Dreptul de a accede într-o căsătorie pe baza consimțământului liber și deplin, precum și de a beneficia de drepturi egale cu partenerul, atât în timpul căsătoriei cât și la dizolvarea ei;*
- *Dreptul la educație, securitate socială și dezvoltare personală;*
- *Dreptul la participare culturală, politică și publică, accesul egal la servicii, locuri de muncă și retribuție egală pentru muncă egală.*

Există câteva **instrumente internaționale importante** care se referă la violența sexuală și de gen:

➤ *Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeii* – Adunarea Generală a Națiunilor Unite, 1981

➤ *Declarația Națiunilor Unite pentru eliminarea violenței împotriva femeii* - Adunarea Generală a Națiunilor Unite, 1993

➤ *Declarația și Platforma de Acțiune de la Beijing*, 1995

➤ *Statutul Curții Penale Internaționale de la Roma*, 1998

➤ *Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite*, 2000

UNHCR, agențiile umanitare și cele care militează pentru respectarea drepturilor omului împart cu statele membre responsabilitatea de a asigura protecția acestora. Mandatul UNHCR este de a asigura protecția internațională a refugiaților și de a găsi soluții durabile la problemele refugiaților, iar împreună cu statele membre împarte responsabilitatea de a se asigura că refugiații sunt protejați de violența sexuală și de gen. În acest sens, UNHCR definește conceptul de "protecție" ca fiind: "toate acțiunile menite să asigure femeilor, bărbaților, fetelor și băieților – persoane de interes pentru UNHCR, acces egal la drepturile lor și posibilitatea de a se bucura în mod egal de aceste drepturi, în concordanță cu componentele legislative relevante (drept umanitar internațional, drepturile omului și legislația cu privire la refugiați) ”.

Femeile împart aceleași probleme cu privire la protecție experimentate de către toți refugiații. Ca și ceilalți refugiați, femeile au nevoie de protecție împotriva reîntoarcerii forțate în țara de origine, securitate împotriva atacurilor armate și a altor forme de violență, protecție împotriva detenției prelungite și injuste, de un status legal care să le acorde drepturi sociale și economice adecvate, accesul la nevoi de bază precum hrană, adăpost, îmbrăcăminte și îngrijiri medicale.

În plus față de nevoile de bază împărțite de toți refugiații, femeile și fetele refugiate au nevoi speciale de protecție în ceea ce privește genul: au nevoie de exemplu de protecție împotriva manipulării, abuzului sexual și psihic, exploatării cât și protecție împotriva discriminării sexuale în cazul livrării bunurilor și serviciilor.

CAPITOLUL 2.

VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI DE GEN

2. 1. DELIMITĂRI CONCEPTUALE.

Violența sexuală, violența de gen, violența împotriva femeii se referă la grave încălcări ale drepturilor fundamentale ale omului, care perpetuează stereotipii legate de rolurile sexuale și care neagă demnitatea umană și independența individului, afectând dezvoltarea ființei umane. Reprezintă abuzul psihologic, fizic și sexual care proclamă poziția de inferioritate și subordonare a femeii și perpetuează puterea și controlul bărbaților. Violența sexuală și de gen vizează atât individual cât și grupul de indivizi și are un efect devastator asupra vieții victimelor, de cele mai multe ori femei și fete.

Concepte cheie în înțelegerea și definirea violenței sexuale și de gen:

- Sex – caracteristici biologice și fiziologice ale bărbaților și femeilor; sunt congenitale iar diferențele dintre sexe sunt limitate la funcțiile fiziologice de reproducere;
- Gen – caracteristici sociale construite pe baza a diferiți factori, cum ar fi vârsta, religia, originea etnică și socială. Ele diferă de la o cultura la alta și definesc statutul, rolul, responsabilitatea socială, relațiile de putere dintre membrii oricărei societăți sau culturi. Genul se învață, se dobândește prin socializare și prin urmare se poate schimba; aceasta are tendința de a evolua, pentru a răspunde schimbărilor din mediul social, politic și cultural;
- Violența – mijloc de control și opresiune de natura emoțională, psihologică, fizică, sexuală, socială. În timp ce agresivitatea este o tendință înăscută, violența se învață;
- Violența întâmplătoare se referă la un act sau o serie de acte dăunătoare săvârșite de către un agresor sau un grup de agresori împotriva unei persoane sau a unui grup de indivizi. Implică multiple tipuri și repetate acte de violență în decursul unei perioade de timp, cu durată variabilă (poate dura minute, ore, zile sau chiar o viață întreagă).
- Abuz – uzul inadecvat de putere prin care autorul deține controlul sau anumite avantaje asupra abuzatului; abuzul împiedică persoana în luarea deciziilor libere și o forțează să se comporte împotriva voinței sale.
- Coerciție – forțare sau tentative de forțare împotriva consimțământului persoanei, uzându-se de amenințare, insistență, manipulare, norme culturale sau putere

economică;

➤ Violența împotriva femeilor este o manifestare istorică și inegală de putere în relația dintre femei și bărbați care a condus la dominarea și discriminarea femeilor de către bărbați și la încetinirea procesului de evoluție a femeilor. De aceea, violența împotriva femeilor este unul dintre mecanismele cruciale prin intermediul cărora femeile sunt obligate să adopte o poziție de subordonare în fața bărbaților. Puterea este definită drept capacitatea de a lua decizii. Relațiile în general sunt afectate de modul în care este exercitată puterea. În momentul în care puterea este folosită pentru a lua decizii cu privire la viața unei persoane devine o afirmație de autoacceptare și autorespect ceea ce susține respectul și acceptarea altora ca egali. Când este folosită pentru a domina, puterea impune obligații, restricționează, interzice și ia decizii în legătură cu viețile altora. Pentru a preveni și răspunde violenței sexuale și de gen efectiv, relațiile de putere dintre bărbați și femei, femei și femei, bărbați și bărbați, adulți și copii, și dintre copii trebuie analizate și înțelese.

În crizele umanitare, populația afectată depinde de protecția și asistența acordate de instituții.

➤ Exploatarea și abuzul intervin atunci când această diferență de putere este folosită în mod necorespunzător în detrimentul acelor persoane care se află în incapacitatea de a negocia și a lua decizii pe baze egale.

➤ Consimțământul este definit în momentul în care o persoană face o alegere pe baza unor informații cu scopul de a fi de acord în mod liber și voluntar să facă un lucru. Fraza *împotriva voinței sale* este folosită pentru a indica absența informațiilor în a-și da consimțământul. Nu există consimțământ atunci când acordul este obținut prin folosirea amenințărilor, forței, sau alte forme de coerciție, fraudă, decepție sau interpretare greșită.

➤ Agresor – persoană, grup, instituție care exercită abuzul de putere. Este un mit că violența sexuală și de gen este înfăptuită de străini – cele mai multe acte de acest tip sunt înfăptuite de persoane cunoscute, iar multe incidente violente sunt premeditate și planificate. Statul și instituțiile devin agenți de persecuție atunci când nu schimbă sau nu previn practicile discriminatorii ce conduc la producerea violenței sexuale și de gen. Agresori/agenți de persecuție pot fi, de asemenea, partenerii intimi, membrii ai familiei rude apropiate și prieteni, membrii influenți ai comunității. Prin practicile discriminatorii în furnizarea de servicii, chiar și forțele de securitate a păcii, lucrătorii comunitari pot deveni agresori.

2.2 TIPURI DE VIOLENȚĂ SEXUALĂ ȘI DE GEN

1. VIOLENȚA SEXUALĂ
2. VIOLENȚA FIZICĂ
3. VIOLENȚA EMOȚIONALĂ ȘI PSIHOLOGICĂ
4. PRACTICI TRADIȚIONALE DUREROASE/VĂTĂMĂTOARE
5. VIOLENȚA SOCIO-ECONOMICĂ

1. VIOLENȚA SEXUALĂ

Viol, viol conjugal - Invadarea oricărei părți a corpului victimei de către agresor cu un organ sexual, sau a orificiilor genitale și anale ale victimelor cu orice obiect sau altă parte a corpului prin forțare, amenințare, coerciție, profitând de un mediu coercitiv sau împotriva unei persoane incapabile de a-și da consimțământul.

Poate fi înlăptuit de către orice persoană aflată într-o poziție de putere, de autoritate sau control, inclusiv soțul, partenerul intim sau însoțitor/ocrotitor

Abuz sexual asupra copilului, incest - Orice act prin care copilul este folosit pentru obținerea plăcerii sexuale.

Poate fi înlăptuit de obicei de către o persoană în care copilul are încredere – părinte, membru al familiei, străin, vârstnic, cadru didactic, însoțitor

Sodomizare forțată și viol anal - Intromisiune anală forțată, de obicei un bărbat asupra altuia sau bărbat-femeie

Poate fi înlăptuit de către orice persoană aflată într-o poziție de putere, de autoritate sau control

Tentative de viol și de sodomizare - Tentative de intromisiune forțată prin coerciție, fără penetrare

Poate fi înlăptuit de către orice persoană aflată într-o poziție de putere, de autoritate sau control

Abuz sexual - Orice contact sau amenințare de intromisiune cu caracter sexual, incluzând atingeri nepotrivite sau forțate.

Poate fi înlăptuit de către orice persoană aflată într-o poziție de putere, de autoritate sau control, membrii ai familiei, ai comunității, colegi, supervizori, străini

Exploatare sexuală - Orice abuz de natura sexuală, împotriva unei persoane aflate într-o poziție de vulnerabilitate, de pe poziții inegale de putere sau prin abuz de încredere. Este unul

din scopurile traficului de persoane (mariaj forțat, sarcină forțată, angajarea forțată în pornografie sau prostituție, șantaj sexual, sclavie sexuală)

Poate fi înfăptuit de către orice persoană aflată într-o poziție de putere, de autoritate sau control inclusiv personal al agențiilor umanitare, soldați/forțe de ordine, rețele de traficanti

Hărțuire sexuală - Orice avans inadecvat cu tentă sexuală, solicitarea de servicii sexuale, insinuări care interferează cu munca în scopul condiționării obținerii unor avantaje sau pentru intimidare.

Poate fi înfăptuit de către angajatori, colegi sau orice altă persoană aflată într-o poziție de superioritate

Violența sexuală ca instrument de război și de tortură - Crime împotriva umanității de natură sexuală, incluzând violul, sclavia sexuală, avorturi și sterilizare forțat, naștere și sarcină forțată. Violența sexuală ca instrument de tortură este definită ca orice act sau amenințare de natură sexuală prin care este cauzată durere sau suferință severă de natură mentală sau fizică, folosită pentru obținerea de informații, de confesiuni, pentru pedepsirea victimei ori a unei terțe persoane, intimidarea în același scop, utilizând aceleași instrumente.

De cele mai multe ori săvârșit de către forțe militare, de politie, grupări armate sau alte părți aflate în conflict.

2. VIOLENȚA FIZICĂ

Atac fizic- lovituri, pumni, mușcăături, arsuri, mutilare, ucidere, cu sau fără arme, de cele mai multe ori în combinație cu alte forme de violență sexuală sau de gen poate fi înfăptuit de către partener marital, intim, membru al familiei, străin, orice persoană aflată într-o poziție de putere, membrii ai părților aflate în conflict.

Trafic de persoane, sclavie- vânzarea și traficul de ființe umane în scopul practicării forțate a sexului și a muncii sau a unor servicii, sclavie sau practici similare sclaviei, înlăturarea unor organe. Poate fi înfăptuită de către orice persoană aflată într-o poziție de putere

3. VIOLENȚA EMOTIONALĂ ȘI PSIHOLOGICĂ

Abuz psihologic și umilire- abuzul verbal non-sexual care insultă, degradează, implică victimele în activități cu caracter umilitor, în public sau privat, inclusiv negarea nevoilor financiare minime pentru supraviețuire. Poate fi înfăptuit de către orice persoană aflată într-o poziție de putere, de cele mai multe ori săvârșit de către parteneri maritali, intimi, membrii ai familiei aflați în poziție de autoritate.

Sechestrare – izolarea unei persoane de familie, prieteni, restricționarea mișcării, privarea de libertate sau interzicerea dreptului de liberă mișcare. Poate fi înfăptuit de către orice persoană aflată într-o poziție de putere, de cele mai multe ori săvârșit de către parteneri maritali, intimi, membri ai familiei aflați în poziție de autoritate.

4. PRACTICI TRADIȚIONALE DUREROASE/VĂTĂMĂTOARE

Mutilare genitală feminină - tăierea, împungerea, coaserea unor organe genitale în scopuri non-medicale, la vârste fragede, din considerente culturale, de cele mai multe ori făcută în mod repetat de-a lungul vieții (ex: după naștere sau după ce femeia/fata a fost victima unui atac sexual). Poate fi înfăptuită de către practicieni tradiționali, sprijiniți de către membrii familiei, grupuri religioase, întreaga comunitate și unele state.

Mariaj prematur – căsătorie aranjată, sub vârsta legală a capacității de exercițiu – contactele sexuale devin astfel violuri, atâta timp cât fetele nu își dau consimțământul la aceasta căsătorie. Poate fi înfăptuită de către părinți, comunități de stat.

Ucidere de onoare și schilodire – mutilarea sau uciderea unei femei sau fete ca pedeapsă pentru acte considerate inadecvate pentru genul lor și despre care se crede că aduc rușine familiei (ex: turnarea de acid pe fața tinerei pentru că a făcut familia de râs încercând să se căsătorească cu altcineva decât cel ales de către familie) sau pentru păstrarea onoarei familiei (ex: ca răscumpărare pentru o ofensa comisă de un membru masculin al familiei). Poate fi înfăptuită de către părinți, membri ai familiei, membri ai comunității.

Infanticide și/sau neglijare – uciderea, privarea de hrană și/sau neglijarea copiilor de sex feminin pentru că ele sunt considerate a fi mai puțin "valoroase" în societate decât copii de sex masculin.

Poate fi înfăptuită de către părinți, membri ai familiei.

Negarea dreptului femeii la educație – interzicerea accesului fetelor/femeilor la frecventarea școlii, întreruperea școlarizării – nivel minimal, de bază, de instruire. Poate fi înfăptuită de către părinți, membri ai familiei, membri ai comunității, unele state.

5. VIOLENȚA SOCIO-ECONOMICĂ

Discriminare și/sau negarea accesului la unele servicii, oportunități – excluderea, negarea accesului la educație, servicii de sănătate, muncă neremunerată, negarea dreptului de proprietate.

Poate fi înfăptuită de către membri ai familiei, ai societății, instituții și organizații, actori

guvernamentali.

Marginalizare și excludere sociala, ostracizare, bazate pe orientarea sexuală – negarea accesului la exercițiul drepturilor civile, sociale, economice, culturale și politice, în mod deosebit femeilor. Poate fi înfăptuită de către familie, comunitate, instituții, stat.

2.3 UNDE ȘI CÂND SE PRODUCE VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI DE GEN?

Violența sexuală și de gen se întâlnește oriunde, oricând; este folosită ca armă de război dar perpetuată și în presupusa siguranță a mediului familial. De la individ, familie, comunitate, până la societate, sisteme legislative și structuri ce guvernează societatea, există diferite moduri de reacție la aceste tipuri de violență:

1. **La nivel individual**, gradul de cunoștințe, siguranță personală, accesul la resurse, servicii, beneficii sociale, istoriile personale și atitudini/convingeri cu privire la gen pot determina ca o persoană să devină sau nu victimă/supraviețuitor al violenței sexuale și de gen sau agresor de această factură.

2. **Nivelul relațiilor interumane** reprezintă contextual imediat în care se poate produce abuzul: între indivizi, chiar în familie. De la acest nivel încep să se contureze inegalitățile de putere care articulează pozițiile de subordonare și de privilegiu.

3. **Comunitatea** semnifică dinamica dintre/în rândul oamenilor care sunt influențați de socializare în structurile locale, școli, instituții de sănătate, grupuri informale și colective de muncă. În cazul refugiaților, această comunitate este reprezentată de câmpurile sau centrele de cazare unde accesul la servicii poate avea un impact direct sau indirect asupra producerii violenței sexuale sau de gen.

4. **Societatea** include normele sociale și culturale cu privire la rolurile de gen, atitudinile întâlnite printre copii, femei și bărbați, cadrul legal și politic ce guvernează comportamentul, precum și atitudinile față de folosirea violenței ca mod de rezolvare a conflictelor.

Violența sexuală în țara de origine poate avea motiv politic, de exemplu în momentul în care masa de populație este obișnuită să domine, controleze, dezlădăcineze, sau unde tortura sexuală este folosită drept metodă de interogare. În unele cazuri violența sexuală este folosită ca armă de război pentru a umili sau pentru a cauza dezintegrarea unei comunități ca parte a unei "exterminări etnice". Atacurile produse de către grupuri vecine pot apărea în zone în care refugiații sunt considerați privilegiați din punct de vedere material comparativ cu populația locală.

Tensiunile și dușmăniile tradiționale dintre clanurile/grupurile variate pot da naștere

violentei sexuale.

Colapsul mecanismelor de suport ale societății tradiționale (sanctiuni sociale, norme de conduită adecvată etc.) în momentul în care refugiații au fost forțați să fugă sau să locuiască în apropierea câmpului produce vulnerabilitate în rândul femeilor rămase singure.

Atitudinea de lipsă de respect a bărbatului față de femeie poate fi fatală în cauzarea incidentelor de violență sexuală, același lucru putem spune și despre abuzul de droguri și alcool care produce un comportament violent.

2.4. VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI DE GEN ÎN DIFERITELE ETAPE ALE REFUGIULUI

O alta perspectivă asupra localizării în timp și spațiu a producerii violentei sexuale și de gen este oferită de studierea producerii violentei pe parcursul diferitelor etape ale refugiului. În timpul conflictelor armate, structurile sociale sunt dezmembrate. Femeile și copii sunt expuși unor riscuri crescute când părăsesc locuința/țara, dar și în țara de azil. Adesea membrii familiei sunt disperați în timpul plecării, călătoriei, lăsând copiii despărțiți de familie sau femeile singure responsabile pentru securitatea familiei sau a gospodăriei.

Iată cele cinci etape ale situației de refugiu și tipurile de violență sexuală și de gen care pot apărea în aceste împrejurări:

- **în timpul conflictului, înaintea plecării** – abuz din partea celor care controlează puterea, schimbul în natură (pe baza de sex, viol), răpire de către membri părților aflate în conflict, inclusiv forțele de securitate, violuri în masă urmate de sarcini nedorite;
- **în timpul refugiului/călătoriei** – atacuri sexuale din partea bandiților, a gărzilor de frontieră și a piraiților, capturarea pentru traficare, schimburi cu sclavi;
- **în țara de azil** – abuz sexual, coerciție, șantaj din partea reprezentanților autorității sau a celor care au în grijă copii separați, violența în familie, solicitarea de favoruri sexuale în schimbul apei, alimentelor sau a altor bunuri, reluarea practicilor tradiționale dureroase/vătămătoare;
- **în timpul repatrierii** – asemănătoare celor menționate în timpul refugiului/călătoriei;
- **în timpul reintegrării** – abuz sexual împotriva returnaților ca o formă de răzbunare, șantaj sexual în schimbul regularizării statutului legal, excluderea din procesul de luare a deciziilor, interzicerea accesului la resurse, la documente de identitate, interzicerea dreptului de redobândire și folosire a proprietății.

2.5 VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI DE GEN DE-A LUNGUL VIETII

O altă perspectivă asupra producerii violenței sexuale și de gen este oferită de studierea acestui fenomen în mod transversal, de-a lungul vieții. Iată aceste etape și tipurile de violență specifice întâlnite pe parcursul lor:

- **înainte de naștere** – avorturi selective, bătăi suferite de mamă în timpul sarcinii, sarcină forțată;
- **în copilărie** – infanticid al copiilor de sex feminin, abuz psihologic și fizic, acces redus la hrană și îngrijire medicală.;
- **în timpul pubertății și adolescenței** – căsătorii premature mutilare genitala, abuz sexual din partea membrilor familiei sau a persoanelor străine, acces discriminatoriu la hrană, la îngrijire/servicii medicale și la educație, viol la locul de munca, hărțuire sexuală, căsătorii aranjate, traficare;
- **la vârsta reproductivă** – abuz psihologic, fizic și sexual din partea partenerilor intimi și a rudelor, sarcină forțată, abuz și hărțuire sexuală la locul de munca, viol, abuzarea văduvelor, inclusiv privarea de proprietate, practici sexuale de curățare/purificare;
- **la vârsta a treia** – abuzarea văduvelor, inclusiv privarea de libertate, acuzații de vrăjitorie, abuz fizic și psihologic din partea membrilor mai tineri ai familiei, acces discriminatoriu la hrană și îngrijire medicala.

2.6 CAUZE ȘI CONSECINȚE ALE VIOLENȚEI SEXUALE ȘI DE GEN

Înțelegerea cauzelor violenței sexuale și de gen este punctul de pornire în dezvoltarea unor planuri de acțiune pentru prevenirea acestui fenomen. Cauzele acestui fenomen se regăsesc în atitudinea și practicile societății de discriminare pe motive de gen, care plasează femeile într-o poziție de subordonare față de bărbați. Lipsa valorizării femeii din punct de vedere social și economic precum și a muncii acesteia, acceptarea rolurilor specifice genurilor perpetuează și întăresc prezumția că bărbații dețin puterea de decizie și de control asupra femeilor. Prin acte de violență sexuală și de gen, săvârșite la nivel individual sau de grup, agenții de persecuție tind să își mențină privilegiile, puterea și controlul asupra celorlalți. Identitatea și rolul de gen sunt determinate de sex, vârsta, condiție socio-economică, origine etnica, naționalitate și religie.

Relațiile dintre femei și bărbați, dintre femei precum și dintre bărbați sunt marcate de diferite niveluri de autoritate și de putere care mențin privilegiile și subordonarea dintre membrii unei societăți. Dezacordul sau lipsa de receptivitate față de drepturile omului, față de egalitatea de gen, democrație și mijloace non-violente de rezolvare a conflictelor contribuie la perpetuarea

acestor inegalități.

O persoană poate deveni victimă sau chiar agresor în contextul existenței/apariției următoarelor tipuri de riscuri:

- **riscuri la nivel individual** – lipsa de securitate, dependență, deficiențele fizice și mentale, lipsa alternativelor în adaptare la schimbările de statut socio-economic, abuzul de alcool, de droguri, trauma psihologică și stresul conflictului, al refugiului, al deplasării interne, ignoranța, lipsa de cunoștințe despre drepturile individuale fundamentale statuate de organismele naționale și internaționale;
- **riscuri la nivelul normelor sociale și culturale** – credințe și practici culturale și tradiționale discriminatorii, credințe religioase.
- **cadru legal și practici în țara gazdă și/sau în țara de origine** – lipsa de protecție a drepturilor femeii și copilului împotriva violenței sexuale și de gen, lipsa de încredere în autoritățile statului, aplicarea unor legi tradiționale și practici care favorizează discriminarea, lipsa de interes pentru acest subiect, practici discriminatorii în administrarea justiției, lipsa interesului de a pune sub acuzare toate cazurile raportate de acest tip de violență, numărul mic de condamnări obținute în proporție cu numărul de raportări de violență sexuală și de gen, inaccesibilitatea poliției și a instanțelor din cauza poziționării campurilor de refugiați, absența femeilor din corpul ofițerilor de poliție/gardă, lipsa resurselor administrative și a echipamentului instanțelor locale și a forțelor de securitate, legi sau practici în administrarea justiției care sprijină diferențele de gen;
- **război și conflicte armate** – distrugerea structurilor sociale, exercitarea puterii politice și de control asupra comunităților, diferențele etnice, discriminarea socio-economica;
- **situații de refugiu, returnare și deplasare internă** – colapsul structurilor familiale și sociale de suport, locații cu rată înaltă de criminalitate, campuri supraaglomerate, adăposturi și gospodării comune, ansamblul de servicii, facilitate și accesul la acestea, lideri masculini predominant în comunități, lipsa hranei, a combustibilului, a veniturilor și posibilităților de retribuire pentru munca desfășurată, lipsa protecției din partea forțelor de poliție, lipsa reprezentanților UNHCR/ONG-urilor

În campurile de refugiați, lipsa documentelor de identitate și neinregistrarea persoanelor, populații locale ostile – refugiații fiind considerați privilegiați din punct de vedere material

Victimele/supraviețuitorii violenței sexuale și de gen riscă afecțiuni severe și probleme psiho-sociale, uneori riscă să-și piardă viața, chiar dacă nu este vorba de atac fizic. Traumele psiho-emotionale pot evolua pe termen lung și nu trebuie subestimate.

Înțelegerea posibilelor consecințe ale violenței sexuale și de gen vor ajuta actorii implicați să dezvolte strategii adecvate de răspuns la aceste efecte și să prevină agravarea unor stări.

Consecințe:

a) La nivelul sănătății

La acest nivel apar consecințe **letale** (crima, sinucidere, moartea mamei, moartea fătului/copilului și moartea cauzată de SIDA) sau consecințe **non-letale**, și anume:

- fizice acute – răni, șocuri, boli, infecții;
- fizice cronice – deficiențe, probleme somatice, infecții cronice, probleme gastrointestinale, tulburări de apetit și hrănire, de somn, abuz de droguri și/sau alcool
- reproductive – avorturi spontane, sarcini nedorite, avorturi nesterile, boli cu transmisie sexuală inclusiv HIV/SIDA, tulburări de menstruație, complicații în timpul sarcinii, afecțiuni ginecologice, tulburări ale funcțiilor sexuale.

b) La nivel psiho-social

Este de menționat că multe societăți blamează victimele/supraviețuitorii violenței sexuale și de gen. Marginalizarea și excluderea socială cauzează afecțiuni ulterioare, inclusiv rușine, sentimentul de ură de sine și depresie.

Ca rezultat al stigmatizării sociale, cele mai multe victime/supraviețuitori ai violenței sexuale și de gen raportează aceste incidente. Apar două categorii de consecințe în acest plan, atât de greu sesizabil și care se remediază în timp și cu eforturi considerabile:

- consecințe emoționale și psihologice – sindrom de stres post-traumatic, depresie anxietate, teamă, furie, rușine, insecuritate, ura de sine, boala psihică, gânduri și comportament de sinucidere;
- consecințe sociale – blamarea victimei/supraviețuitorului, pierderea rolului/funcțiilor în societate, stigmatizare socială, respingere socială și izolare, feminizarea sărăciei, acutizarea inegalităților de gen.

c) Cadru legal / justiție

Dacă legislația națională nu prevede protecție adecvată împotriva violenței sexuale și de gen, sau dacă practicile în justiție și în poliție sunt discriminatorii, acest tip de violență poate fi perpetuată prin lipsa pericolului de pedeapsă penală. Atitudinea comunității de blamare a victimelor/supraviețuitorilor violenței sexuale și de gen se reflectă adesea la nivelul instanțelor de judecată. Multe raportări/plângeri împotriva acestor incidente sunt respinse sau agresorii primesc pedepse ușoare. În unele țări, pedeapsa pentru infractorii care săvârșesc acte de violență sexuală și de gen constituie o altă violare a drepturilor și libertăților victimei/supraviețuitorului și anume căsătoria forțată cu agresorul. Astfel, în plan psihologic, victima este din nou agresată, prin faptul că agresorul este tratat ca și nevinovat.

d) Siguranță / securitate

Victima/supraviețuitorul se simte nesigur, amenințat, temător, neprotejat și în fața riscului de a fi agresat din nou. Un alt aspect ce ține de contextul securității este acela că, în lucrul cu incidentele de trafic de persoane, poliția și forțele de securitate pot fi tentate să răspundă în același mod. De asemenea, dacă poliția sau forțele de securitate nu sunt receptive la suferința victimei și la nevoia de îngrijire, demnitate și respect, trauma se poate adânci din cauza comportamentului lipsit de înțelegere și din cauza amânării acordării asistenței de specialitate.

CAPITOLUL 3.

PREVENIREA VIOLENȚEI SEXUALE ȘI DE GEN

3.1 PRINCIPII DIRECTOARE ÎN ASISTENȚA VICTIMELOR, SUPRAVIEȚUITORILOR

Violența sexuală și de gen este o problemă care afectează indivizi, comunități și instituții.

Data fiind complexitatea acestui tip de violență, se recomandă abordarea prin care mai multe sectoare, organizații și discipline conlucrează la identificarea și conceperea unor strategii care să poată contracara aceasta formă de violare a drepturilor fundamentale ale omului. Toți actorii implicați în dezvoltarea strategiilor trebuie să agreeze în comun un set de principii orientative și să conștientizeze că violența sexuală și de gen este o gravă încălcare a drepturilor fundamentale ale omului.

La nivelul programelor de asistență a refugiaților câteva principii trebuie să orienteze conceperea și implementarea acestora:

- *implicarea comunității de refugiați, îndeosebi în procesul de luare a deciziilor*

Comunitatea de refugiați ar trebui să se implice central în toate activitățile care se referă la violența sexuală și de gen. Participarea comunității în luarea deciziilor este esențială.

- *asigurarea unei participări echilibrate a bărbaților și femeilor, fetelor și băieților în planificarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea programelor ce le sunt destinate*

Toate categoriile de indivizi din comunitate ar trebui să participe în absolut toate stagiile programului de prevenire și răspuns la violența sexuală și de gen

- *integrarea acțiunilor de prevenire și răspuns la violența sexuală și de gen în toate tipurile de asistență a refugiaților și în toate sectoarele*

Acțiunile de prevenire și răspuns la violența sexuală și de gen ar trebui considerate normale și integrate în programele și sectoarele existente. Nu ar trebui să fie stabilite precum programe speciale sau proiecte pentru că acestea subminează menținerea lor pe termen lung.

- *asigurarea coordonării multisectoriale a acțiunilor întreprinse de toți actorii implicați*

Implicarea sectoarelor cheie (servicii comunitare, sănătate, protecție, securitate) este crucială dacă violența sexuală și de gen ca țintă a programelor dorește să aibă succes. Actorii (guverne, organizații non-guvernamentale și UNHCR) trebuie să dorească coordonarea, cooperarea și colaborarea.

- *responsabilizarea la toate nivelurile, a tuturor celor implicați în programele de prevenire și răspuns la violența sexuală și de gen*

La nivel individual, următorul set de principii ar trebuie avute în vedere:

- *asigurarea securității victimelor/supraviețuitorilor violenței sexuale și de gen, precum și a familiilor acestora*

De reținut faptul că victima/supraviețuitorul poate fi speriat având nevoie de asigurarea siguranței individuale.

- *respectarea confidențialității asupra persoanelor afectate și a familiilor lor*

Respectarea confidențialității presupune: distribuirea numai a informației necesare, acelor actori implicați în procesul de asistență numai cu acordul victimei/supraviețuitorului. De asemenea, și confidențialitatea agresorului trebuie respectată. Informații despre victime/supraviețuitori niciodată nu trebuie distribuite dacă includ date personale despre individ. Toate informațiile scrise trebuie păstrate în siguranță, ca fișiere închise. Dacă anumite rapoarte sau statistici trebuie publicate, un singur ofițer din organizație trebuie să aibă autoritatea de a divulga informația. Această persoană trebuie să dezvăluie informații generale despre victime/supraviețuitori, orice informații despre identitatea persoanei precum nume, adresă trebuie excluse.

Toate acțiunile care vor fi derulate se vor ghida după respectul pentru dorințele, drepturile și demnitatea victimei/supraviețuitorului după cum urmează:

- utilizați traducători/interpreți din afara comunității;
- desfășurați interviurile în spații sigure, private, cu traducător de același sex cu persoana interviuată;
- ascultați în mod activ, cu obiectivitate și răbdare, nu forțați obținerea informațiilor, îndeosebi cele legate de incidente de tipul violențelor sexuale și de gen;
- formulați numai întrebări relevante;
- evitați să cereți persoanei interviuate să repete relatarea faptelor, în interviuri succesive;
- trimiteți victimele violenței sexuale și de gen la alte instituții/organizații, dacă nu dispuneți de personal calificat;
- obțineți acordul cu privire la prezența sau absența partenerului la interviu;

La nivel multisectorial – fundamental acestei abordări este protecția internațională, care își propune ca refugiații să fie protejați în mod real și să se poată bucura efectiv de drepturile lor. Implicarea comunității este esențială în conceperea, planificarea și implementarea programelor (cu implicarea membrilor comunității în prevenirea și răspunsul la violența sexuală și de gen). Toți actorii implicați trebuie să convină asupra principiilor și normelor operaționale, asigurându-se astfel coordonarea. Nu trebuie uitat că pot exista mulți actori a căror contribuție

poate fi utilă și ale căror roluri trebuie definite. Prevenirea și răspunsul la violența sexuală și de gen implică acțiuni derulate de diferiți actori relevanți, cei mai mulți reprezentând unul sau mai multe dintre aceste sectoare: medical, psiho-social, de securitate și juridic.

Sectorul medical include: personal medical facilitator, doctori, asistente medicale, moașe, nașteri tradiționale, lucrători comunitari medicali, practicieni tradiționali medicali, administratori și coordonatori în domeniul sănătății.

Sectorul psiho-social include: personal și voluntari în comunitate, membrii comunității, organizații non-guvernamentale care să implementeze programe de activități, personal educațional, grupuri de refugiați, servicii sociale și de bunăstare.

Sectorul de securitate include: organele de poliție, forțele de securitate, lucrători comunitari care conferă securitatea și lideri comunitari.

Sectorul juridic include: judecători și ofițeri ai tribunalului, personal care oferă protecție din partea UNHCR și a organizațiilor care susțin drepturile omului.

3.2 PREVENIREA VIOLENȚEI SEXUALE ȘI DE GEN

Numai prin identificarea cauzelor și a factorilor ce contribuie la diferitele tipuri de violență sexuală și de gen putem dezvolta strategii adecvate și eficiente.

Activitățile de prevenire trebuie orientate pe potențialii agresori, potențialii supraviețuitori și cei care îi asistă pe toți aceștia. Având drept țintă populația de refugiați, refugiații trebuie implicați în conceperea, implementarea și evaluarea acestor strategii.

Activitățile de prevenire au ca țintă pe potențialii agresori, potențialii supraviețuitori și pe cei care îi asistă. Activitățile, în consecință trebuie să aibă drept țintă populația de refugiați, personalul de suport umanitar și autorități guvernamentale. Ca și programele de combatere a violenței sexuale și de gen, strategiile de prevenire sunt eficiente în momentul în care toate sectoarele inclusiv persoanele refugiate se implică în crearea, implementarea și evaluarea lor.

Prevenirea violenței sexuale și de gen implică identificarea și excluderea acelor factori care provoacă anumitor membrii ai comunității refugiaților vulnerabilitate față de acest tip de violență și creează o categorie de strategii care îmbunătățește protecția tuturor refugiaților. Aceste strategii vor fi eficiente în momentul în care vor fi create, implementate, monitorizate de către toate sectoarele implicate în protecția și asistarea comunităților de refugiați și de către refugiații înșiși.

Strategiile eficiente de prevenire includ acțiuni care se concentrează pe următoarele **obiective:**

1. Transformarea normelor culturale, cu accent pe abilitarea și încurajarea femeilor și fetelor. Cauzele violenței sexuale și de gen își au originea în normele socio-culturale ale inegalității între genuri și discriminare. Acțiunile de prevenire care au drept țintă normele socio-culturale caută să influențeze schimbări la nivelul cunoștințelor, atitudinilor și comportamentului.

- la nivelul *cunoștințelor* (înțelegerea drepturilor omului, valorizarea sarcinilor reproductive și a muncii casnice, acceptarea alternativelor la rolurile de gen, folosirea metodelor non-violente pentru exprimarea furiei și frustrării);
 - la nivelul *atitudinilor comunității* (prin respectarea contribuției fiecăruia în cadrul comunității, implicarea tuturor în procesul de luare a deciziilor, suport pentru victimele/supraviețuitorii violenței sexuale și de gen, condamnarea celor care abuzează de putere);
 - la nivel de *comportament* (atitudini și comportamente non-discriminatorii, rezolvarea non-violentă a problemelor, raportarea incidentelor de violență sexuală și de gen, denunțarea atât a agresorilor cât și a actului de agresiune și sprijinirea victimelor/supraviețuitorilor);
- Strategii* de transformare a normelor culturale:
- inițierea unor campanii de informare, educare și comunicare;

Dezvoltarea și dirijarea unor campanii de conștientizare care să promoveze schimbările în atitudinea, conștiința și comportamentul comunității. Subiectele pot include: gen, drepturile omului inclusiv ale femeilor, violența sexuală și de gen, rolurile și așteptările din comunitate, servicii disponibile de suport pentru supraviețuitori și modul în care devin accesibile, rezolvarea conflictelor și construirea păcii. Refugiații ar trebui instruiți pentru a fi eficienți în inițierea conducerii acestor campanii.

- constituirea unor rețele de voluntari și a unor rețele de actori sociali;

Comunitatea de refugiați ar trebui să aibă un rol semnificativ în crearea, implementarea și evaluarea strategiilor de prevenire a violenței sexuale și de gen. Actorii umanitari ar trebui să lucreze cu diferite sectoare din comunitatea de refugiați – grupuri de femei, grupuri de tineri, lucrători comunitari în domeniul sănătății, profesori, lideri refugiați etc. – pentru a identifica voluntari din comunitate care să ajute în derularea acestor activități. Eforturile trebuie făcute pentru a asigura o balanță în recrutarea voluntarilor din comunitate.

- asigurarea unei proporții echilibrate privind prezența femeilor și a bărbaților în structurile, comitetele de conducere și în programul de luare a deciziilor;

Femeile refugiate pot fi implicate în luarea deciziilor cât și în comitetele de conducere. O

adevărată balanță a genului în structura de conducere a comunității va asigura faptul că nevoile bărbaților, femeilor, fetelor și băieților se vor bucura de acces egal, dar și de control al resurselor și beneficiilor. În unele cazuri poate fi necesară furnizarea de spații separate pentru discuții referitoare la sex și vârstă. Trebuie oferită siguranța că femeile participă activ în momentul luării deciziilor importante care afectează comunitatea. În situații în care cultura comunității de refugiați se opune cu vehemență în a permite femeilor și copiilor să participe la asemenea întâlniri se descoperă faptul că bărbații sunt cei care hotărăsc modul de organizare al comunității.

- capacitatea femeilor prin programe și activități generatoare de venit;

În majoritatea culturilor, femeile sunt privite ca fiind subordonate bărbatului, de aceea se interpretează că sunt dependente de aceștia. Aceste relații inegale de putere au un dublu dezavantaj fata de femei: riscul de abuz fizic și psihologic crește, și fiind supuse abuzului în general au puține opțiuni de a-și redresa situația economică. În majoritatea cazurilor sistemul legal local nu consideră violența sexuală și de gen ca fiind o crimă. De obicei raportul de violență înaintat de femeie poate fi ignorat sau lipsește cu desăvârșire. De cele mai multe ori femeia alege să ascundă incidentul de teama continuării actului de violență sexuală împotriva ei și a familiei sale. Dacă agresorul este chiar soțul, femeia se află în situația în care nu poate să-l părăsească și posibil ca abuzul să fie amplificat datorită faptului că ea nu se poate întreține pe ea însăși și pe copii.

- implicarea bărbaților, a copiilor și a tineretului.

Strategiile de prevenire și răspuns fiind centrate numai pe femei, este ignorat faptul că bărbații sunt cei care comit majoritatea incidentelor de violență sexuală și de gen de aceea, bărbații sunt cei care trebuie să participe activ la soluționarea acestei probleme. Bărbații trebuie să ia poziție decisivă împotriva violenței sexuale și de gen înainte ca adevăratul progres să se realizeze. Bărbații care au funcții de conducere dispun de autoritatea și puterea cu care pot să influențeze schimbarea, deasemenea se pot comporta ca modele pentru ceilalți. Se pot forma grupuri care să se implice în găsirea soluției pentru încetarea violenței sexuale și de gen, aceste grupuri pot reintroduce ideea că violența sexuală și de gen nu reprezintă numai o "problemă a femeilor".

Schimbarea cunoștințelor, atitudinilor și comportamentului se realizează cu ușurință dacă se produce timpuriu prin: încurajarea părinților care au fost instruiți în drepturile omului și rezolvarea conflictelor să transmită mesajul lor și copiilor; instruirea profesorilor pentru a introduce acest subiect în aria curriculară;

2. Reconstruirea sistemelor de suport familial și comunitar

Este de știut că atunci când refugiații își părăsesc căminele, sistemele tradiționale, clasice de suport, atât cel familial cât și cel comunitar, se prăbușesc. Rolurile sociale se inversează sau se alterează. Comunitatea, care odinioară impunea standardele și modelele de comportament social și moral este slăbită sau chiar distrusă. Asemenea schimbări reprezintă factori de risc pentru producerea violenței sexuale și de gen. În acest context, iată două *strategii* importante:

- dezvoltarea unor programe sociale și recreaționale;

În momentul în care se creează un site pentru refugiați, trebuie alocat spațiu suficient pentru sport, recreere, activități sociale și pentru locuințele care se vor construi pentru ei.

Implicarea femeilor și a fetelor în dezvoltarea activităților recreaționale și sociale. Trebuie asigurat faptul că fetele și băieții dispun în școli de acces egal la educație.

- încurajarea activităților religioase și spirituale.

3. Crearea condițiilor pentru o mai bună responsabilizare

În timpul desfășurării analizei situaționale trebuie identificate relațiile de putere din cadrul comunității de refugiați și din rândul celor care acordă asistență refugiaților. Persoanele ce dețin putere pot fi potențiali agresori. În acest sens există două *strategii* de urmat:

- conștientizarea personalului organizațiilor prin forme de instruire periodică; personalul organizațiilor trebuie în permanență să fie instruit și sensibilizat cu privire la drepturile umane, gen, legile relevante naționale și internaționale, și ghidat în prevenirea violenței sexuale și de gen.

- armonizarea cu standardele internaționale de responsabilizare și codurile de conduită pentru lucrătorii agențiilor umanitare.

Lucrătorilor umanitari nu le este permis să abuzeze de puterea pe care o dețin. Responsabilitățile, așteptările, normele și standardele personalului trebuie incluse într-un cod de conduită și în fișa postului de aceea lucrătorii umanitari trebuie sancționați în momentul în care nu-și duc la îndeplinire sarcinile.

4. Asigurarea unor servicii și facilități

În campurile și centrele de cazare este necesară existența acestora, astfel încât nevoile de bază să fie acoperite, lucru care ajută la prevenirea violenței sexuale și de gen.

Când se creează facilitățile pentru camp și se planifică serviciile pentru refugiați se iau în considerare următoarele: evitarea aglomerațiilor în centrele de cazare, copiii singuri.

Strategiile pentru atingerea acestui scop în prevenirea violenței sexuale și de gen sunt următoarele:

- Înregistrarea tuturor refugiaților;

În momentul în care sunt înregistrați numai bărbații ca întreținători ai familiei, femeile sunt forțate să rămână în relații abuzive datorate fricii de a nu pierde accesul la hrană și asistența pe toate planurile. De aceea este esențial ca fiecare refugiat să fie înregistrat individual având drept mod de recunoaștere documentul individual de înregistrare. Dacă nu este posibil ca aceste documente să fie furnizate individual pentru fiecare membru al familiei, prioritară este furnizarea de documente necesare pentru stabilirea eligibilității pentru asistență.

- Informarea refugiaților cu privire la drepturile și obligațiile lor;

Refugiații trebuie să fie conștienți de drepturile, beneficiile, responsabilitățile lor.

Refugiatul ar trebui informat cu privire la: acordarea asistenței și serviciilor; la regulamentul de acces și participare al guvernului; centrele de consiliere și îndrumare care sunt disponibile persoanelor care au fost catalogate drept victime ale violenței sexuale și de gen; legea națională care protejează drepturile garantat, drepturile umane internaționale și constituția țării în care au primit statutul de refugiat; actorii care acordă servicii și asistență, rolurile acestora, responsabilitatea lor față de comunitate și viitoarele programe planificate; reprezentanții guvernului, agențiile umanitare, asociațiile societății civile în domeniu.

- Implicarea comunității de refugiați în planificarea, conceperea și implementarea activităților de prevenire a violenței sexuale și de gen;

Programele de prevenire a violenței sexuale și de gen vor avea succes în momentul în care comunitatea se va implica activ în toate stagiile dezvoltării lor. Se pornește de la identificarea și discutarea problemei și se ajunge la monitorizarea și evaluarea activităților create pentru prevenirea acestui tip de violență.

Comunitatea este cea mai în măsură să identifice cauzele violenței sexuale și de gen, să demonstreze modul în care problema poate fi diseminată și care sunt măsurile de prevenire eficiente care vor da rezultate.

- Implicarea echilibrată pe considerente de gen în sistemul de distribuție a hranei și produselor non-alimentare;

Sistemele de distribuire a hranei dar și altor produse trebuie planificat și monitorizat cu grijă pentru a preveni corupția, abuzul și exploatarea; accesul egal și controlul resurselor de întreaga familie în special de către femei reduce inegalitatea între genuri și riscul de producere a violenței domestice. Femeile ar trebui încurajate să aibă un rol important în controlul, distribuția

și monitorizarea modului în care este distribuită hrana. Acest lucru asigură faptul că întreaga familie va beneficia de furnizarea rațiilor alimentare și va acționa în prevenirea exploatării femeilor prin practica ilegală de a primi alimente în schimbul activității sexuale.

- Implementarea unor programe de sănătate a reproducerii;

Majoritatea activităților care se adresează violenței sexuale și de gen implementate prin sectorul de sănătate se vor concentra pe răspunsul la asemenea tipuri de violență și la asistența acordată victimelor/supraviețuitorilor.

Sunt monitorizați pacienții care prezintă probleme de sănătate pentru identificarea persoanelor care sunt în situația de a fi abuzate sexual și pentru prevenirea traumei victimelor/supraviețuitorilor.

Implementarea activităților de sănătate reproductive, cu includerea discuțiilor despre gen, relații și violența sexuală și de gen care au drept țintă bărbații și adolescenții, dar include și femei.

- Implementarea unor programe pentru menținerea siguranței și securității;

Securitatea afectează numeroase sectoare ale societății: casa, statutul refugiatului, comunitatea locală și mediul național. În principal, responsabilitatea primară pentru asigurarea securității refugiaților se situează în baza guvernului. Pentru a asigura securitatea refugiatului este important să: fie sensibilizată și crescută capacitatea poliției locale de a se elibera de responsabilitate efectiv; să se creeze un aranjament al campului pentru reducerea expunerii femeilor la atacuri; să fie recrutate femei pentru personalul de securitate care lucrează cu poliția sau alte organe reprezentative ale legii în interiorul campului sau în apropiere; să ilumineze întregul camp; să asigure patrula în mod regulat în zonele de risc din camp.

- receptivitate față de populația gazdă;

Mare parte din populația gazdă este relativ circumspectă și reticentă în ceea ce privește integrarea refugiaților în societatea respectivă. De aceea sunt recomandate discuții cu privire la cauza venirii lor și în special cu privire la cultura și modalitățile de integrare benefice populației refugiate.

- abordarea chestiunilor de gen în planificarea și implementarea tuturor programelor de asistență a refugiaților.

Toți actorii umanitari, inclusiv agențiile naționale, organizațiile non-guvernamentale, guvernul gazdă, și alți parteneri care se ocupă cu implementarea programelor trebuie să aplice o analiză a genului în momentul planificării acestor programe. Programele trebuie să aibă în vedere gradul de sensibilitate al genului și nevoile speciale atât ale femeilor cât și ale bărbaților.

Organizațiile naționale și internaționale trebuie să accelereze eforturile pentru atingerea egalității între genuri la nivel ridicat.

5. Influențarea legilor scrise și nescrise

O primă condiție în acest sens este familiarizarea cu legile și tradițiile din țara gazdă dar și din țara de origine, mai exact dacă există legislație și practică împotriva discriminării pe bază de gen și violență sexuală. Dacă da, acestea trebuie susținute, eventual îmbunătățite.

Strategiile sunt, după cum urmează:

- educarea instanțelor tradiționale cu privire la drepturile fundamentale ale omului;

Sistemele legale obișnuite, tradiționale, sunt de obicei administrate de persoane în vârstă care operează în comunitățile de refugiați. Regulile, procedurile și deciziile acestor grupuri reflectă normele, credințele și atitudinile societății. Aceste grupuri pot trece cu vederea judecăți cu privire la violența sexuală și de gen, incluzând aici și incidente legate de violența domestică.

În situații în care astfel de tribunale sau comitete trec cu vederea judecăți care sunt în detrimentul standardelor cu privire la drepturile umane internaționale, trebuie luată atitudine față de educarea membrilor și lărgirea viziunilor în privința violenței sexuale și de gen.

Esențiale sunt schimbările și creșterea gradului de conștientizare prin intermediul programelor de instruire pe tema drepturilor umane și de gen dacă persoanele în vârstă care administrează sistemul legal dețin autoritatea în comunitate, atitudinile lor vor influența atitudinile celorlalți.

- activități de instruire și lobby adresate sistemului național de justiție;

Stabilirea relațiilor cu magistrații și judecătorii locali. Oferirea programelor de instruire pe baza legii internaționale cu privire la drepturile omului.

Sunt recomandate invitații oferite ofițerilor juridici naționali și avocaților care militează pentru drepturile societății civile cu scopul de a dezbate problematica protecției drepturilor umane în baza legii, cât și procedurile care vizează violența sexuală și de gen.

În țările în care autoritățile juridice se confruntă cu lipsa resurselor, sunt create rețele între judecători, procurori și poliție pentru a asigura faptul că legile naționale sunt respectate.

- întărirea legislației și politicilor naționale care protejează drepturile omului;

Cooperarea cu organizații naționale pentru drepturile omului, precum grupul femeilor avocate, cât și cu organizații de stat pentru îmbunătățirea în țara gazdă a legilor și politicilor împotriva violenței sexuale și de gen trebuie păstrată siguranța că legile din țara gazdă, procedurile și politicile nu sunt discriminatorii pentru populația de refugiați.

- pledare pentru înăsprirea pedepselor pentru agresori.

Refugiații care comit acte de violență sexuală și de gen trebuie tratați în același mod cu persoanele care locuiesc în țara respectivă: cu respectarea etapelor unui proces corespunzător care include și sancțiuni penale.

6. Monitorizarea și înregistrarea incidentelor de violență sexuală și de gen

Dacă aceste incidente se produc, este responsabilitatea tuturor actorilor implicați, din toate sectoarele – medical, social, juridic, securitate, să le urmărească. Datele/faptele trebuie compilate și analizate în comun. În același timp trebuie analizate mecanismele de prevenire existente, și cele care trebuie dezvoltate în continuare.

Prin monitorizarea adecvată a incidentelor de violență sexuală și de gen se poate evalua succesul unor strategii de prevenire și se pot elabora analize comparative.

3.3 RĂPUNSUL LA VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI DE GEN

Membrii comunității trebuie să știe cum și unde să raporteze incidentele de violență sexuală și de gen. De asemenea, comunitatea trebuie să fie susținută pentru a stabili mijloacele de suport ale victimelor/supraviețuitorilor acestor agresiuni.

Corelate cu cele patru categorii de consecințe (sănătate, psiho-social, siguranță/securitate și cadru legal/justiție), *activitățile de răspuns* trebuie să se concentreze pe aceste patru arii, prin următoarele acțiuni:

- *Dezvoltarea activităților de educare și de creștere a receptivității comunității*

Lansarea unor campanii de informare a publicului larg cu privire la violența sexuală și de gen

- *Stabilirea unor mecanisme de monitorizare și raportare a violenței sexuale și de gen*

Un sistem transparent de orientare trebuie stabilit în fiecare locație unde există refugiați, astfel încât aceștia să fie informați asupra serviciilor disponibile, la care să apeleze în timp util.

- *Abilitatea comunității de refugiați pentru a răspunde acestui fenomen*

Lucrul cu comunitatea este esențial în dezvoltarea unor strategii efective și eficiente de răspuns.

- *Dezvoltarea unui sistem de servicii care să răspundă nevoilor medicale/de sănătate ale victimelor/supraviețuitorilor*

Îngrijire medicală, orientare către servicii specializate accesibile.

- *Dezvoltarea unui sistem de servicii care să răspundă nevoilor de siguranță/securitate a*

victimelor/supraviețuitorilor

Ulterior agresiunii, victimele/supraviețuitorii trebuie să beneficieze de maximum de securitate, iar comunitatea trebuie să fie principalul actor în garantarea unui spațiu sigur.

➤ *Stabilirea unui răspuns la nivelul cadrului juridic/legal*

Stabilirea unei metodologii în colaborare cu autoritățile locale astfel încât victimele/supraviețuitorii care necesită asistență juridică pentru denunțarea agresiunii să o poată face în timp util.

➤ *Identificarea rolurilor și responsabilităților altor potențiali actori*

Personalul din teritoriu, din programele de asistență și personalul managerial pot juca un rol crucial în răspunsul la violențele sexuale și de gen.

➤ *Dezvoltarea unui plan de lucru/asistență cu agresorii*

Și în cazul agresorilor trebuie respectate drepturile fundamentale ale omului, inclusiv dreptul la securitate fizică.

3.4 CADRUL DE ACȚIUNE

Programele de succes în domeniul prevenirii și răspunsului la violența sexuală și de gen sunt acelea care au fost concepute în urma consultărilor cu comunitatea de refugiați, în special cu femeile și fetele, și care sunt bazate pe colaborare multisectorială și inter-agenții.

Unii din pașii ce trebuie urmați în dezvoltarea unui cadru de acțiune trebuie făcuți simultan, alții după ce s-au implementat strategii de prevenire și monitorizare. Acești pași sunt, după cum urmează:

1. Identificarea și implicarea actorilor relevanți – lideri ai comunității de refugiați, atât femei cât și bărbați, indivizi și grupuri influente în comunitate, reprezentanți ai autorităților locale, ai serviciilor medicale, agenții de servicii comunitare, ONG-uri naționale și internaționale, juriști în domeniu, agenții ONU. Aceștia trebuie reuniți într-o întâlnire de lucru, care să cuprindă instruire și lobby pe problematica drepturilor omului, a violenței sexuale și de gen, a protecției, precum și prezentarea tuturor serviciilor disponibile. De asemenea, trebuie stabilită agenția/instituția coordonatoare și planul de acțiune pentru strângerea informațiilor, analizarea situației și viitoarele întâlniri pentru planificarea strategiilor de prevenire și răspuns.

2. Înțelegerea tuturor fațetelor acestui fenomen și agrearea asupra scopului acțiunilor comune ale actorilor implicate – cunoașterea terminologiei și a fenomenului permite colectarea riguroasă de informații precum și analiza comparativă la nivel internațional,

valorificând astfel date importante pentru planificarea și dezvoltarea unor programe poate nerealizabile până în prezent.

3. Analiza situațională – de la care se pornește presupune definirea problemelor, a nevoilor, resurselor, și a scopurilor și obiectivelor specifice, a activităților și rezultatelor așteptate. În funcție de resursele și experiența disponibile, metodele de strângere a informațiilor pot include: interviuri individuale, vizite în teritoriu, întâlniri de coordonare, focus grupuri, observații, revizuirea și completarea informațiilor deja existente. Informațiile pot fi, de asemenea, colectate de la o varietate de surse: comunitatea de refugiați, agențiile umanitare, UNHCR și alte agenții ONU, instituții guvernamentale din țara gazdă, ONG-uri naționale și experți.

4. Acordul asupra unui set de principii orientative la nivelul programelor dar și al individului.

5. Definirea rolurilor și a responsabilităților pentru toți cei implicați – este de menționat că, în domeniul asistenței refugiaților, rolul coordonator revine UNHCR.

6. Stabilirea modalităților de monitorizare și evaluare – monitorizarea continuă asigură că acțiunile de prevenire și răspuns se derulează corespunzător, în timp ce evaluările periodice pun în evidență impactul strategiilor de prevenire și răspuns. Acest plan de acțiune trebuie să includă și resursele financiare și umane pentru monitorizare și evaluare.

7. Crearea unor mecanisme de raportare și coordonare prin stabilirea și revizuirea continuă a metodelor de raportare în rândul și între diferiți actori implicați – un sistem comun de raportare și coordonare permite înregistrarea datelor exacte, transparență, precum și posibilitatea de a măsura gradul de realizare a obiectivelor, schimbările intervenite și impactul în termeni de protecție.

8. Stabilirea unor strategii de menținere a securității și echilibrului personalului implicat în asistența victimelor/supraviețuitorilor violenței sexuale și de gen – cei implicați în asistența directă a victimelor/supraviețuitorilor violențelor sexuale și de gen (consilieri sociali, consilieri juridici) trebuie să fie conștienți de expunerea la unele riscuri – lipsa măsurilor de securitate (orice susținător al victimei/supraviețuitorului poate deveni, la rândul său, o țintă a agresiunii) precum și riscul unor potențiale efecte nocive ale reproiectării traumei persoanei asistate ("trauma secundară").

3.5. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA ACȚIUNILOR DE PREVENȚIE -ȘI RASPUNS

Scopul mecanismelor de monitorizare si evaluare:

- *Mecanisme comprehensive de monitorizare și evaluare* (ajută actorii implicați să stabilească impactul activităților de prevenire și răspuns din perspectiva protecției, evaluează calitatea acestor acțiuni, identifică bune practici, încurajează spiritul de echipă).
- *Monitorizarea corectă răspunde acestor întrebări.* Am atins obiectivele propuse? Cum? De ce da și de ce nu? Care au fost obstacolele în implementare? Ne-am coordonat suficient? Cum abordăm dificultățile de implementare?
- *Evaluarea corectă a acestor întrebări:* ce am făcut? Ce am realizat? Am realizat ce ne-am propus? Ce am învățat? Am abordat în mod corect problematica violenței sexuale și de gen – atât cauzele cât și consecințele? Ce altceva mai trebuie făcut?

Macanismele comprehensive de monitorizare și evaluare necesită în primul rând înregistrarea cazurilor de violență sexuală și de gen. Ele trebuie să constituie parte integrantă a planului comun de acțiune multisectorială și să reflecte implicarea refugiaților.

Atunci când se elaborează mecanisme de monitorizare și evaluare, membrii unei echipe multisectoriale trebuie să stabilească:

- *Scopul și obiectivele mecanismelor de monitorizare și evaluare de care au nevoie*
- *Obiective clare, rezultate și indicatori pentru acțiunile de prevenire și răspuns*
- *Instrumente comune de raportare, care urmează a fi utilizate în mod coordonat*
- *Metode de obținere a informațiilor cu privire la indicatori*
- *Responsabilități de colectare a informațiilor, intervale de timp și frecvența acțiunilor de colectare a informațiilor, precum și resursele disponibile*
- *Mecanisme de transmitere a datelor și de utilizare a rezultatelor în procesul de planificare a acțiunilor de prevenire și răspuns la violența sexuală și de gen.*

CAPITOLUL 4

VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI DE GEN ÎN EUROPA

Consiliul Europei este cea mai veche instituție, fiind fondată în 1949, imediat după cel de-al doilea război mondial. Țările membre inițial au fost zece la număr, în prezent numărul a crescut considerabil la patruzeci și trei de țări membre cuprinzând toate organizațiile europene.

Scopurile organizației acoperă o varietate de subiecte referitoare la viața zilnică a europenilor:

- De a apăra și a întări democrația, drepturile umane și regula legii.
- De a promova marea diversitate a culturii moștenite.
- De a satisface nevoile fundamentale ale cetățenilor europeni.

Consiliul Europei este o organizație cu cele mai mari realizări în domeniul protecției drepturilor umane.

VIOLENȚA ÎMPOTRIVA FEMEILOR: REALITATEA EUROPEANĂ

Numai șapte țări din întreaga lume și-au dezvoltat o legislație cu privire la prevenirea violenței sexuale. Nedispunând de accesul la educație, fetele nu capătă cunoștințele și calificarea necesare pentru elaborarea unui status. În ultimii ani, guvernul a dezvoltat măsuri pentru crearea unor condiții mai favorabile referitoare la transformarea potențialului educativ al femeilor în unul realizabil pentru orice cetățean. Țări europene precum Austria și Portugalia au implementat programe cu acțiuni pozitive pentru încurajarea fetelor studente în vederea aprofundării studiului științei, tehnologiei și altor subiecte care nu sunt tradiționale pentru femei.

SĂNĂTATEA:

Ținând cont de insuficiența produselor alimentare, fetele și mamele acestora sunt adesea subnutrite, trăind cu mâncare lipsită de calorii și proteine. Aproximativ cincizeci milioane de femei adulte din țări dezvoltate suferă de o creștere anormală ca rezultat al insuficienței proteinelor administrate în timpul copilăriei. Aceasta este o tendință alarmantă cu privire la numărul crescut de fete infectate cu SIDA. Adolescencele sunt expuse la un risc ridicat de contaminare cu virusul HIV datorită statutului social scăzut și a condițiilor dificile de trai care de obicei le determină să

nu folosească metode contraceptive în timpul actului sexual. Există o necesitate ridicată cu privire la furnizarea informațiilor, asistența profesională și serviciile de prevenire a contaminării cu boli venerice.

VIOLENȚA ÎMPOTRIVA FETELOR

Violența împotriva fetelor continuă să fie o problemă încă nerezolvată și are forme diferite, incluzând hărțuirea sexuală, violul, incestul, prostituția, pornografia infantilă, trafic de femei, cât și metode tradiționale de vătămare corporală.

Conform estimărilor Organizației Naționale de Migrație, traficul de femei și copii, deseori pentru exploatare sexuală, aduce profituri până la opt miliarde de dolari pe an.

EGALITATEA PENTRU FETE

Familia și societatea în general tratează fetele într-un mod inferior față de băieți cu privire la inteligență și abilități. Fetele sunt învățate să-și cunoască poziția socială, fapt ce le subminează respectul de sine și abilitatea de a-și dezvolta propria personalitate.

În momentul în care fata este responsabilă cu menajul casei în timp ce fratele studiază sau se ocupa de diverse activități, fata este expusă la discriminare. În unele țări cuvântul "femeie" a dispărut din mecanismele naționale.

IMPACTUL SCHIMBĂRILOR POLITICE

Schimbările politice au un impact substanțial în stabilitatea mecanismelor naționale de îmbunătățirea statutului femeilor și observarea drepturilor femeilor, cât și implementarea programelor pentru acestea.

GUVERNUL ȘI ALTE INSTITUȚII LOCALE COMPETENTE

În cadrul activităților desfășurate, guvernul nu ia în considerare factorul "gen".

În ceea ce îi privește pe membrii organizațiilor non-guvernamentale care au studiat problema violenței sexuale și de gen, persoanele oficiale din interiorul instituțiilor de stat nu abordează corect și comprehensiv problema inegalității dintre femei și bărbați, iar cei care sunt responsabili cu implementarea programelor pentru realizarea egalității dintre genuri nu sunt calificați pentru a duce la îndeplinire sarcinile.

CARE ESTE DEFINIȚIA ACTUALĂ A VIOLENȚEI?

Violența împotriva femeii este unul dintre obstacolele care se interpun în calea reușitei de egalitate, dezvoltare și pace. Violența împotriva femeii reprezintă violarea drepturilor umane și a libertăților fundamentale și împiedică exercitarea acestor drepturi și libertăți.

Termenul "violența împotriva femeii" implică orice act de violență sexuală și de gen, care cauzează sau poate cauza deteriorarea sănătății fizice, sexuale și psihice a femeii.

Alte acte de violență împotriva femeilor implică violarea drepturilor femeilor în zona conflictelor armate, în special crimă, viol, sclavie sexuală și sarcini nedorite.

Insuficiența statisticilor cu privire la dimensiunea violenței, clasificate pe sexe, complică dezvoltarea programelor și monitorizarea schimbărilor în domeniu. Insuficiența documentelor și a studiilor care vizează violența domestică, hărțuirea sexuală și violența împotriva femeilor și fetelor în particular sau în viața publică, inclusiv violența la locul de munca, împiedică eforturile de dezvoltare a strategiilor de eradicare a problemei.

4.3 ACȚIUNI ÎNTREPRINSE LA NIVELUL CONSILIULUI EUROPEAN

Din anul 1993 problema violenței sexuale și de gen a fost prioritatea Consiliului Național. Unul dintre corpurile create în scopul servirii acestui scop este Comitetul de Conducere pentru Egalitatea dintre Femei și Bărbați. Sarcina acestui grup de experți este de a influența nivelul guvernamental.

Violența împotriva femeilor și adolescentelor este rezultatul unei balanțe inegale de putere între bărbați și femei care conduce la discriminarea sexului feminin în cadrul societății și al familiei.

Violența împotriva femeilor și adolescentelor afectează toate societățile Europei de aceea reprezintă o preocupare pentru toți membrii tuturor comunităților.

Este responsabilitatea statelor cât și o prioritate a politicilor naționale de a proteja drepturile tuturor persoanelor, în special ale femeilor și adolescentelor, fără a fi subiectivi la modul în care se desfășurează violența. Este necesar ca statele să nu invoce obiceiurile, religia sau tradiția drept motive întemeiate pentru evitarea obligațiilor.

Rolul organizațiilor non-guvernamentale, la nivel local sau național, implicate în combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor, este de a asigura suportul adecvat. Interacțiunile trebuie să aibă loc între comunitate și organizațiile non-guvernamentale din domeniu, cu participarea actorilor care iau decizii pe plan politic și legislativ, educațional, social.

CAPITOLUL 5.

PARTE PRACTICA

STUDII DE CAZ

CAZUL NR. 1: NUME, PRENUME: A.T

VÂRSTĂ: 32

SEX: FEMININ

NAȚIONALITATE: IRAK

STATUT LEGAL: REFUGIAT

STATUT FAMILIAL: NECĂSĂTORITĂ

STUDII: FACULTATEA DE HORTICULTURĂ

ISTORICUL CAZULUI:

În România a ajuns legal, însoțită de o parte a familiei (mătușa și 4 veri), iar în aeroport a cerut statutul de refugiat. A fost repartizată în zona de tranzit de la Otopeni până în momentul interviului.

În prezența membrilor familiei, pe durata interviului nu a invocat ca motiv violența pe baza de sex, invocând în schimb riscul de a fi ucisă de ceilalți membri ai familiei dacă se află adevăratul motiv al cererii statutului de refugiat.

Astfel în cererea de azil întreaga familie a invocat motive religioase, acestea fiind concretizate prin apartenența la o sectă precreștină.

După interviu, cererea pentru statutul de refugiat a fost respinsă dar au primit acces în teritoriu și au fost cazați în unul din centrele pentru refugiați și azilanți.

La interviuri venea însoțită de către un membru al familiei în majoritatea cazurilor de către mătușa sa. De aceea în momentul în care a fost asistată în instanță de către un avocat a cerut interpret de limba arabă pentru a putea vorbi de adevăratul motiv pentru care cere azil în România. Motivul consta în faptul că a fost violată de către un ofițer musulman după ce a fost răpită de pe strada și sechestrată. După o perioadă a fost eliberată și abandonată. Numai mama sa știa de viol, de aceea au încercat să plece împreună, dar în final fiecare a plecat pe alt traseu. După ce a solicitat interpret, a cerut ca audierea să aibă loc în ședință secretă, fapt care s-a cerut în scris, în urma căruia familia a fost foarte contrariată. Cererea a fost admisă și i s-a acordat statutul de refugiat, iar instanța nu a scris în sentință nimic de viol.

Au fost analizate antecedentele femeii, în urma cărora s-a aflat faptul că aceasta a fost

molestată de o altă mătușă (și nu cea care a însoțit-o în România) care avea tendințe de lesbianism și care a încercat s-o corupă sexual prin intermediul unui comportament dictatorial. În urma acestei întâmplări din punct de vedere psihologic, A.T, a suferit o depresie combinată cu atacuri de panică fapt pentru care își administra o medicație severă pentru a depăși temerea.

În interiorul familiei era folosită drept menajeră, fapt ce o priva de o libertate și de exprimare proprie, motiv pentru care în fața instanței nu a fost capabilă să recunoască întâmplarea reală care a determinat-o să ceară statutul de refugiat în România.

Religia îi impunea să se căsătorească cu membri care împărtășesc aceeași credință, iar virginitatea era considerată sacră în cultura lor de aceea femeia nu a fost capabilă să împărtășească cu familia incidentul petrecut în țara de origine.

Soluțiile acordate acestui caz au fost următoarele: psihoterapie, consiliere de suport, medicație pentru atacurile de panică, a devenit lucrător comunitar pentru a avea o ocupație în exteriorul familiei, s-a încercat despărțirea de familie pentru a nu mai putea fi controlată.

CAZUL NR. 2: NUME, PRENUME: E.A

VÂRSTĂ : 37 ANI

SEX: FEMININ

NAȚIONALITATE: TURCIA

STATUT LEGAL: REFUGIAT

STATUT FAMILIAL: NECASATORITA

STUDII: FACULTATEA DE JURNALISM

ISTORICUL CAZULUI:

A suferit în țara de origine torturi fizice și psihice. În urma acestor evenimente s-au instalat coșmaruri repetate, insomnii, amintiri dureroase repetitive, hipervigilență, reactivitate exagerată, anhedonii, tulburări mnezice, atacuri de panică, iritabilitate, tristețe. A fost diagnosticată cu tulburări de stres posttraumatic. Diagnosticul reprezintă o afecțiune cronică care antrenează o suferință permanentă pentru care pacientul trebuie să beneficieze de ajutor farmacologic și psihoterapeutic.

În țara de origine a fost închisă în mod repetat pentru că fotografia și publica articole în legătură cu manifestările împotriva guvernului.

În închisoare nu avea acces la satisfacerea nevoilor legate de igiena personală, era bătută în mod repetat, a fost izolată într-o celulă fără a putea comunica cu alte persoane, era

amenințată, hărțuită sexual (purta haine, dar gardienii o strângeau de organele genitale). A fost supusă la șocuri electrice câteva ore, șocuri care se produceau pe zonele genitale.

CAZUL NR. 3: NUME, PRENUME: E.M

VÂRSTĂ: 36 ANI

SEX: FEMININ

NAȚIONALITATE: TURCIA

STATUT LEGAL: REFUGIAT

STATUT FAMILIAL: CASATORITA

STUDII: FACULTATEA DE JURNALISM

ISTORICUL CAZULUI:

Reținută în țara de origine de trei ori: 1990 – 6 zile; 1992 – o săptămână; 1997 – 6 zile.

În aceste perioade a fost bătută, torturată, amenințată, hărțuită sexual.

În anul 1990 era studentă și milita pentru drepturile omului în special pentru drepturile Kurzilor. Între timp s-a angajat la un ziar local în cadrul căruia avea funcția de editor și datorită articolelor publicate a fost urmărită de poliție și reținută și maltrată în închisoare în repetate rânduri. În anul 1997 a fost supusă la șocuri electrice pentru mai multe ore în zona organelor sexuale.

În timpul detenției nu avea acces la toaletă, era bătută și hărțuită de către gardienii care îi maltratau organele genitale, iar celula în care a fost reținută măsura 2 metri lungime și 1,5 metri lățime.

În momentul depunerii cererii pentru statutul de refugiat, la testul psihologic s-a remarcat faptul că are senzația de deja-u, probleme serioase de concentrare, prezintă semne de oboseală și are probleme cu circulația.

Mai multe detalii referitoare la datele personale și la veridicitatea declarației sale nu au fost obținute datorită gradului mare de tensiune și teamă manifestat de E.M.

După ce i s-a acordat statutul de refugiat a plecat din țara.

CAZUL NR. 4: NUME, PRENUME: K.M
VÂRSTĂ: 33 ANI
SEX: FEMININ
NAȚIONALITATE: TURCIA
STATUT LEGAL: REFUGIAT
STATUT FAMILIAL: NECASATORITA
STUDII: -

ISTORICUL CAZULUI:

În România a ajuns singură, iar dezechilibrul emoțional era foarte evident, de aceea a fost supusă unui test psihologic în urma căruia s-au constatat următoarele sindroame:

- Sindromul de hiperexcitabilitate, manifestat prin stare de alarmă crescută, anxietate, panică
- Sindrom de evitare manifestat prin evitarea situațiilor care ar putea declanșa amintirea traumei
- Sindrom de rememorare, manifestat prin coșmaruri rememorante ale traumei și rememorare diurnă a torturilor suferite.

Prezenta simptome asociate, secundare celor de mai sus: depresie, sentimente de inutilitate, de descurajare, de nesiguranță, tulburări ale memoriei și atenției.

A fost diagnosticată cu tulburare posttraumatică de stres.

S-a recomandat tratament cu antidepresive și anxiolitice sub supraveghere medicală.

Afecțiunea de care suferă pacienta are potențial de cronicizare și poate dura un timp îndelungat, chiar toată viața. Condiția esențială pentru succesul tratamentului este ca acesta să se realizeze în condiții de viață stabile.

În raportul înaintat instanței pentru solicitarea statutului de refugiat a declarat ca motiv întemeiat pentru cererea sa faptul că în țara de origine a fost obligată de familie să se prostitueze. Mai multe detalii nu au fost obținute.

CAZUL NR. 5: NUME, PRENUME: K.M
VÂRSTĂ: 33 ANI
SEX: FEMININ
NAȚIONALITATE: TURCIA
STATUT LEGAL: REFUGIAT

STATUT FAMILIAL: NECASATORITA
STUDII: FACULTATEA DE PSIHOLOGIE

ISTORICUL CAZULUI:

În urma torturilor fizice (bătăi repetate) și psihice (umilințe, abuzuri sexuale) suferite în țara de origine s-a instalat o stare de suferință psihică severă.

Prezintă hipervigilență la stimuli care amintesc situațiile traumatizante la care a fost expusă, anhedonie, tristețe, anxietate, semne fizice poliforme, tulburări mnemice, insomnii, coșmaruri, iritabilitate, labilitate emoțională, interferență cu existența și funcționarea persoanei.

A fost diagnosticată cu tulburare de stres posttraumatică.

Afecțiunea diagnosticată este o boală cronică care interferează semnificativ cu existența pacienței și afectează capacitatea sa de a funcționa.

Pentru o evoluție favorabilă este necesară rezolvarea problemei legate de reședință, dată fiind necesitatea siguranței statutului său.

La examenul general prezintă la nivelul boltei plantare stângi o cicatrice veche hiperpigmentară, neregulată de aproximativ 1 centimetru.

A fost reținută în 1980 o lună, în 1994 trei zile, timp în care a fost bătută, torturată, hărțuită sexual și amenințată.

În 1980 a fost arestată în perioada studenției, timp în care a fost supusă diferitelor forme de tortură – bătuta la picioare-călcâie, a fost atârnată de tavan, hărțuită sexual și psihologic (a fost adus tatăl ei în fața căruia au torturat-o).

A fost reținută la Academia de Politie într-o celulă care măsura 2 metri pe care o împărțea cu alte 15 femei, toaleta era inexistentă, nu aveau acces la duș, iar mâncarea era veche și tare.

În 1994 a fost arestată în stația de autobuz și interogată zilnic ore în șir.

A făcut greva foamei în mai multe rânduri, în 1986 timp de șaiszeci și șapte de zile, a doua oară timp de cinci luni.

5.2 CONCLUZII:

Programele de prevenție trebuie diferențiate în funcție de caracteristicile de vârstă, sociale și educative ale asistatului. Practic, eficiența este asigurată de individualizarea programelor, ceea ce reprezintă un ideal greu realizabil.

1. Datorită reticenței și a lipsei de securitate remarcate la cele cinci femei care au constituit studiul de caz următoarele soluții implementate în programele

desfășurate pe plan psihologic ar trebui luate în considerare pentru reabilitarea lor psihică.

➤ *Teste de evaluare a imaginii de sine și a relațiilor sociale*

Considerăm testul ca fiind o probă standardizată, care vizează determinarea cât mai exactă a gradului de dezvoltare a unei însușiri psihice sau fizice. Standardizarea constă în obligația de a aplica aceeași probă, în exact aceleași condiții psihologice, utilizând un consemn identic pentru toți subiecții. Testele folosite în lucrarea de față fac parte din categoria testelor de personalitate, întrucât urmăresc cunoașterea unor trăsături de caracter raportate la relațiile subiecților cu ceilalți, cât și modul în care subiectul se percepe pe sine. Astfel, am folosit:

➤ *Teste de evaluare a relațiilor subiectului cu ceilalți (membrii ai familiei sau ai comunității din care face parte)*

În acest caz, s-a pus accentul pe responsabilitatea socială și cunoașterea dezvoltării deprinderilor subiectului de relaționare pozitivă. Testele ajută la evidențierea și cunoașterea abilităților subiectului de relaționare, dar și la cunoașterea modului de a reacționa la apariția unor conflicte. Se merge în principal pe ideea de identificare atitudinilor față de o relație interpersonală, a factorilor ce o pot influența, a comportamentelor potrivite într-o relație și rolul regulilor în familie, școală, societate. De asemenea sunt urmărite și reacțiile la diferite tipuri de conflict și modalitățile pe care subiectul le folosește pentru a rezolva respectivul conflict. Aceste teste ajută foarte mult la cunoașterea subiectului din perspectiva relațiilor sociale și la cunoașterea reacțiilor lor la apariția unor conflicte și tensiuni.

➤ *Teste de evaluare a imaginii de sine raportată la relația cu celălalt*

Testele folosite au ajutat la înțelegerea și cunoașterea subiecților din perspectiva imaginii de sine, a modului în care ei se percep. Au fost folosite teste prin care s-a urmărit evidențierea calităților și a defectelor personale, modalități de reacție în situații specifice, legătura dintre emoții și stima de sine. Am încercat astfel să evidențiem factorii care influențează imaginea de sine, legătura dintre emoții, comportament și stima de sine, identificarea punctelor tari și a celor slabe în vederea realizării unor planuri de îmbunătățire a competențelor personale din această perspectivă.

➤ *Chestionar privind factorii de stres legați de ideile și tentativele suicidare*

Putem defini un chestionar ca fiind un sistem de întrebări elaborat în așa fel încât să

obținem date cât mai exacte cu privire la o persoană sau un grup social. Chestionarul folosit a fost unul cu răspuns închis și a fost utilizat pentru a determina importanța factorilor de stres legați în special de ideea morții (din diferite perspective – boală foarte gravă, moarte prematură, sinucidere). Aplicarea acestui chestionar a ajutat foarte mult la cunoașterea atitudinilor subiecților față de ideea de moarte, cât și la cunoașterea reacțiilor lor vis-a-vis de această problemă.

➤ *Metoda biografică*

Este denumită și *anamneză* după termenul folosit în medicină, unde ea desemnează reconstituirea istoricului unei maladii. În psihologie, metoda biografică implică o analiză a datelor privind trecutul unei persoane și a modului ei actual de existență. Acest studiu este foarte important, fiindcă în primii ani de existență se pun bazele caracterului și a personalității viitorului adult. Aici găsim cauzele primare ale comportamentului din perioada matură. În plus, ajungem la o imagine corectă despre specificul unui subiect, nedetorsionat de ambianța artificială a unui examen psihologic.

➤ *Consiliere individuală și de grup*

Consilierea psihologică integrează perspectiva umanistă dezvoltată de Carl Rogers (1961) unde problemele psihice nu mai sunt văzute în mod obligatoriu în termenii de tulburare și deficiență, ci în parametrii nevoii de autocunoaștere, de întărire a Eului, de dezvoltare personală și de adaptare. În acest sens, rolul principal nu îi mai revine psihologului. Succesul consilierii este asigurat de implicarea activă și responsabilă a ambelor părți (consilierul și persoanele consiliate) în realizarea unei alianțe autentice, bazată pe respect și încredere reciprocă. A ajuta și a credita persoana ca fiind capabilă să își asume propria dezvoltare personală, să prevină diverse tulburări și disfuncții, să găsească soluții la problemele cu care se confruntă, să se simtă bine cu sine, cu ceilalți și în lumea în care trăiește, reprezintă valorile umaniste ale consilierii psihologice.

Din acest punct de vedere, procesul de consiliere pune accentul pe dimensiunea de prevenire a tulburărilor emoționale și comportamentale, pe cea a dezvoltării personale și a rezolvării de probleme.

2. Pe planul reintegrării sociale soluțiile benefice pentru reabilitarea profesională a acestor femei se regăsesc în programele speciale pentru integrarea socioprofesională a străinilor care au dobândit statutul de refugiat.

HOTARAREA GUVERNULUI ROMANIEI nr. 1.191

din 27 noiembrie 2001 privind aprobarea Programului special pentru integrarea socioprofesională a străinilor care au dobândit statutul de refugiat în România, Publicata în Monitorul Oficial nr. 815 din 18 decembrie 2001

Articol unic. - Se aprobă Programul special pentru integrarea socioprofesională a străinilor care au dobândit statutul de refugiat în România, prevăzut în anexa care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

PROGRAM special pentru integrarea socioprofesională a străinilor care au dobândit statutul de refugiat în România

Art. 1. - (1) Prin *integrare socioprofesională*, în sensul prezentului program, se înțelege totalitatea măsurilor întreprinse de autoritățile române competente și de organizațiile neguvernamentale care desfășoară activități în acest domeniu, în vederea dobândirii de către persoanele care au obținut statutul de refugiat, cu acordul acestora, a unui loc în societatea românească, precum și a aptitudinilor și posibilităților de întreținere prin mijloace proprii, cu respectarea drepturilor și libertăților acestora prevăzute de lege.

(2) Incluziunea refugiaților în programele de integrare socioprofesională se face la cererea expresă a acestora.

Art. 2. - Integrarea socioprofesională presupune adoptarea unor măsuri ce vizează:

- a) acomodarea culturală;
- b) învățarea limbii române;
- c) accesul la sistemul național de învățământ din România;
- d) accesul la sistemul de asigurări sociale de sănătate;
- e) accesul liber pe piața forței de muncă și la sistemul de asigurări sociale;
- f) dreptul de cazare.

Art. 3. - Acomodarea culturală se realizează prin participarea refugiaților la acțiunile organizate de Oficiul Național pentru Refugiați din cadrul Ministerului de Interne, în colaborare cu organizațiile neguvernamentale agreate, care au ca scop familiarizarea refugiaților cu tradițiile, obiceiurile și cu specificul societății românești.

Art. 4. - (1) Accesul la învățământul preșcolar și învățământul obligatoriu al copiilor străinilor care au dobândit statutul de refugiat în România se va realiza fără perceperea de taxe

de școlarizare, în conformitate cu legile statului român în vigoare.

(2) Autoritățile române competente vor lua toate măsurile necesare pentru a asigura formarea inițială și continuă a profesorilor care predau limba română ca limbă oficială a României, ținând seama de specificul cultural al copiilor la care se face referire la alin. (1).

(3) Persoanele adulte care au dobândit statutul de refugiat în România pot beneficia, la cerere, de acces la cursurile de învățare a limbii române organizate de Ministerul de Interne, prin Oficiul National pentru Refugiați, în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării.

(4) Durata și programa cursurilor de învățare a limbii române, pe categorii de vârstă, se stabilesc de Ministerul Educației și Cercetării.

(5) Atestarea nivelului de cunoaștere a limbii române pentru persoanele care au urmat cursurile de învățare în acest sens se face la cerere și în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Art. 5. - (1) Refugiații au dreptul la învățământ primar și gimnazial, în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii români, precum și la celelalte forme de învățământ, în aceleași condiții stabilite pentru cetățenii străini.

(2) Ministerul Educației și Cercetării stabilește, în baza actelor de studii prezentate de persoanele care au statut de refugiat în România, în condițiile prevăzute la art. 4, nivelul de școlarizare al fiecărui solicitant.

(3) În lipsa actelor de studii Ministerul Educației și Cercetării va stabili metodologia de verificare globală a cunoștințelor, în conformitate cu normele legale în vigoare, și va stabili nivelul de pregătire și anul de studii pentru fiecare solicitant.

Art. 6. — (1) Refugiații care realizează venituri beneficiază de asigurări sociale de sănătate în condițiile stabilite de lege, cu plata contribuției pentru asigurări sociale de sănătate.

(2) Refugiații care nu realizează venituri beneficiază de asigurări sociale de sănătate fără plata contribuției pentru asigurări sociale de sănătate, în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii români.

(3) Refugiații beneficiază de asigurări sociale de sănătate potrivit prevederilor alin. (1) și în perioada în care primesc ajutorul rambursabil prevăzut la art. 23 alin. (3) lit. a) din Ordonanța Guvernului nr. 102/2000 privind statutul și regimul refugiaților în România.

Art. 7. - (1) În vederea asigurării protecției sociale și a accesului liber pe piața forței de muncă, refugiatul care, din motive obiective, este lipsit de mijloacele de existență necesare beneficiază, la cerere, de:

a) ajutorul rambursabil prevăzut la art. 23 alin. (3) lit. a) din Ordonanța Guvernului nr. 102/2000;

b) ajutor social, în condițiile legii, după expirarea perioadei prevăzute la art. 23 alin. (3) lit. a) din Ordonanța Guvernului nr. 102/2000;

c) acces liber la programele de pregătire, reconversie profesională și consiliere în vederea ocupării unui loc de muncă, precum și la orice alte forme de protecție, în condițiile legii.

(2) Refugiații beneficiază de acces liber pe piața forței de muncă, în condițiile stabilite de lege.

(3) Ministerul de Interne, prin Oficiul Național pentru Refugiați, împreună cu organizațiile neguvernamentale agreeate, în funcție de fondurile disponibile, pot organiza activități de consiliere a refugiaților în vederea ocupării unui loc de muncă.

Programul pentru integrarea socioprofesională a refugiaților

Art. 8. — (1) Refugiații care nu au mijloace de întreținere pot beneficia, la cerere, de cazare în spațiile special destinate acestui scop, care aparțin Ministerului de Interne. Autoritățile locale, în cadrul unor programe derulate în comun de acestea cu Ministerul de Interne, prin Oficiul Național pentru Refugiați, și cu organizațiile neguvernamentale agreeate pot pune la dispoziție spații de cazare cu aceasta destinație. În acest sens Ministerul de Interne, prin Oficiul Național pentru Refugiați, poate încheia protocoale sau convenții de colaborare cu autoritățile locale și organizațiile neguvernamentale agreeate.

(2) Cazarea în spațiile aparținând Ministerului de Interne sau puse la dispoziție de autoritățile locale se face pe baza plății unei chirii stabilite potrivit legii pentru spațiile de locuit aparținând statului.

(3) Perioada maximă pentru care se poate caza o persoană în condițiile prevăzute la alin. (2) este de un an.

(4) În cazul incapacității de muncă, al unei boli cronice grave, al unei familii monoparentale cu mai mulți copii sau al bătrânilor, perioada pentru care se asigură cazarea se prelungește până la încetarea situației respective.

(5) Minorii neînsoțiți care au dobândit statutul de refugiat beneficiază de cazare gratuită în spațiile de cazare prevăzute la alin. (1).

(6) Ministerul de Interne repartizează spațiul de locuit în funcție de posibilitățile existente.

Art. 9. - (1) Oficiul National pentru Refugiați din cadrul Ministerului de Interne va coordona întreaga activitate de integrare a refugiaților, sens în care:

a) comunică până la data de 1 decembrie a fiecărui an sau trimestrial, după caz, Ministerului Educației și Cercetării numărul preconizat de locuri pentru cursurile de învățare a limbii române prevăzute la art. 4;

b) comunică în termenul prevăzut la lit. a), Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, numărul de persoane estimat pentru accesul la programele de pregătire și reconversie profesională;

c) împreună cu organizațiile neguvernamentale agreeate, întocmește programe speciale de integrare socioprofesională pentru străinii care au dobândit statutul de refugiat, în anumite zone ale țării, pe care le derulează în cooperare cu autoritățile locale și cu organizațiile neguvernamentale;

d) urmărește modul de derulare a programelor de integrare socioprofesională pentru străinii care au dobândit statutul de refugiat și, anual, propune Guvernului României măsurile necesare de îmbunătățire a acestor activități;

e) anual face propuneri de includere în bugetul Ministerului de Interne a sumelor necesare pentru buna desfășurare a programelor de integrare socioprofesională pentru străinii care au dobândit statutul de refugiat.

(2) În scopul îndeplinirii acestor atribuții schema Oficiului National pentru Refugiați se suplimentează cu două posturi de ofițer, prin redistribuire de la alte unități ale Ministerului de Interne.

Art. 10. - (1) Fondurile necesare acțiunilor prevăzute la art. 1 se asigură în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii români.

Statutul și regimul refugiaților în România

(2) Se abilitază Ministerul Finanțelor Publice să execute corecțiile bugetare în structura bugetului anual al Ministerului Educației și Cercetării, Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și al Ministerului de Interne prin includerea sumelor cu aceste destinații, pe baza unei metodologii aprobate prin ordin comun al ministerelor respective.

Art. 11. - Refugiații înscriși în programele de integrare socioprofesională au următoarele obligații:

- a) să participe în mod regulat la activitățile stabilite prin aceste programe;
- b) să manifeste interes și să depună eforturi pentru parcurgerea tuturor etapelor programului;
- c) să respecte normele de disciplină și conduită prevăzute în regulamentele interne ale centrelor de cazare și cele stabilite de conducătorii cursurilor.

Art. 12. - (1) Nerespectarea obligațiilor prevăzute la art. 11 poate atrage excluderea refugiatului din programul de integrare socioprofesională.

(2) Refuzul refugiatului de a accepta un spațiu de cazare dintre cele ale Ministerului de Interne sau dintre cele puse la dispoziție de autoritățile locale cu această destinație atrage exonerarea de răspundere a autorităților române în ceea ce privește asigurarea unei locuințe.

5.3 ROLUL ASISTENTULUI SOCIAL

Rolul asistentului social în problematica refugiaților este de a le apăra prin toate mijloacele legale drepturile omului în general și drepturile refugiaților în special.

Ținta asistentului social este de a-i proteja și de a le permite exercitarea dreptului la azil în timpul procedurii de determinare a statutului de refugiat și integrarea lor în societatea românească.

Înlesnirea accesului refugiaților la cursuri de limba română pentru ca aceștia să dobândească cunoștințele necesare pentru a comunica cu populația României.

Implementarea unei strategii de facilitare a angajării refugiaților cu contracte legate de munca.

Înlesnirea accesului refugiaților la cursuri pentru învățarea unor meserii căutate pe piața locurilor de muncă.

Orientarea refugiaților și a solicitanților de azil în societatea românească. Formarea unei imagini pozitive despre refugiați pentru publicul românesc.

Integrarea refugiaților în societatea românească cu condiția păstrării specificului cultural al țării de origine.

Asigurarea resurselor de subzistență a cazurilor vulnerabile, lipsite de alte surse de venituri.

Depășirea traumelor psihologice și fizice suferite în țara de origine și facilitarea integrării în România.

Acordarea de consiliere și asistență juridică promptă și adecvată tuturor solicitanților de azil, inclusiv a acelor care au fost ținuți în zone de tranzit sau la punctele de trecere a frontierei.

Elaborarea de contestații și recursuri pentru solicitanții de azil a căror cerere de azil a fost respinsă și în cazurile solicitanților de azil aflați la punctele de frontieră, depunerea acestor contestații și recursuri la instanțele competente.

Facilitarea asistenței și reprezentării juridice în instanță pentru solicitanții de azil respinși, a căror cerere de azil a fost considerată întemeiată, în urma evaluării ulterioare a cazului.

Îndepărtarea barierelor lingvistice și culturale pe care le au de înfruntat solicitanții de azil în procedura de azil, deoarece cererile lor de azil sunt examinate și evaluate într-o limbă și un sistem de drept diferit de cele din țările de unde provin.

Furnizarea de informații recente, relevante, privind situația din țările de origine părților implicate în procedura de azil pentru o evaluare corectă a temerii de persecuție invocate de solicitanții de azil

Asigură solicitanților de azil și refugiaților servicii de sănătate a reproducerii, planning familial și contracepție.

Asigură starea de sănătate a solicitanților de azil și a refugiaților. Facilitează integrarea refugiaților în sistemul național de sănătate.

Facilitează accesul refugiaților la sistemul național de sănătate.

Colaborează cu instituțiile sanitare naționale în vederea suplinirii lacunelor din cadrul legislativ.

Ajută la conștientizarea rolului fiecărei persoane în menținerea propriei sănătăți.

Asigură starea de sănătate a femeilor gravide.

Asigură cunoștințele necesare privind creșterea sugarului.

Asigura starea de sănătate a nou născuților și sugarilor.

CONCLUZII:

Este de netăgăduit faptul că munca în domeniul azilului necesită cunoștințe, deprinderi și atitudini specifice.

UNHCR are convingerea că profesionalizarea lucrului cu refugiații și solicitanții de azil este obligatorie în toate problemele legate de protecția internațională și în toate tipurile de asistență oferite de stat și de organizațiile non-guvernamentale. Fie că este vorba de un prim contact cu autoritățile la graniță; de asistență materială sau nematerială, socială, juridică, medicală, educațională sau de orice altă natură; un interviu cu autoritățile sau o audiere în instanță, cei care vin în contact cu solicitanții de azil sau cu refugiații trebuie să posede cunoștințe, deprinderi și atitudini specifice muncii cu refugiații. Astfel de competențe ar putea fi dobândite prin programe complexe de formare, dar și prin pregătire la locul de muncă, schimburi de experiență, ateliere tematice, lecturi bogate, etc.

Cunoștințele de bază pentru toate aceste categorii de personal vor trebui să cuprindă, fără a se limita la acestea, cunoștințe cu privire la legislația națională și internațională privind refugiații, precum și terminologia aferentă, principiile asistenței umanitare, informații despre țara de origine, aspectele legate de vârstă și sex în contextul refugiaților, categoriile cu nevoi speciale (de exemplu femeile, copiii, invalizii, părinții care își cresc copiii singuri etc), principiile integrării refugiaților în societatea gazdă. Deprinderile de bază care trebuie să fie dobândite se referă la comunicarea interculturală, lucrul prin intermediul interpreților, confidențialitate, precum și abordarea conflictelor și dezvoltarea încrederii.

Atitudinile de bază ar trebui să includă empatia și toleranța, nediscriminarea și sensibilitatea culturală. Refugiații nu sunt o amenințare, ei sunt cei amenințați. Refugiații nu vor să devină o povară, ci vor să aibă posibilitatea de a-și câștiga existența în condiții de siguranță și demnitate. Dacă li se dă ocazia, refugiații își pot aduce contribuția la dezvoltarea țării care le

oferă găzduire, acest lucru fiind dovedit de personalități cum ar fi Albert Einstein, Marlene Dietrich, George Enescu și Nadia Comaneci, precum și de mulți alții.

O bună înțelegere a contextului refugiaților este esențială pentru orice persoană care lucrează în domeniu. De ce sunt unii oameni obligați să-și părăsească țara și casa și de ce nu se pot întoarce? În ce fel diferă refugiații față de alte categorii de migranți, și de ce are statul obligația juridică și morală de a asigura accesul acestora pe teritoriu, de a-i proteja de returnarea forțată, precum și de a-i ajuta să trăiască în condiții demne?

De aproape 10 ani, Programul de țară pentru România al UNHCR cuprinde și activități de dezvoltare a competenței, care sunt orientate în primul rând spre persoanele implicate în mod concret în determinarea statutului de refugiat, abordând deci mai ales aspectele juridice ale noțiunii de azil. Persoanele din sectorul nejuridic trebuie, la rândul lor, să aibă ocazia de a dobândi competențe specifice privind refugiații.

S-a recunoscut faptul că violența împotriva femeilor va rămâne un fenomen răspândit în toate societățile și prezintă consecințe directe asupra a milioane de tineri reprezentând un obstacol pentru realizarea egalității între femei și bărbați, pentru dezvoltarea și consolidarea unei societăți liniștite și pentru respectul față de membrii societății civile.

Violența nu are absolut nici o scuză și nu poate fi justificată pe baza culturii, religiei, tradiției, dezvoltării economice sau condițiilor sociale. Violența comisă împotriva femeilor reprezintă reflectia contribuției la un nivel ridicat de violență.

De remarcat este faptul că în pofida faptului că violența împotriva femeilor este o realitate bine cunoscută, în majoritatea cazurilor încă rămâne o preocupare marginală.

Combaterea violenței sexuale și de gen și promovarea egalității între genuri solicită educație și implicarea tuturor sectoarelor societății, în special participarea tinerilor femei și bărbați și a membrilor grupurilor minoritare.

Este nevoie de prezența bărbaților care trebuie să se implice activ în desfășurarea activităților de educare împotriva violenței. Conștientizarea și educația trebuie combinate cu multiple măsuri de prevenire asupra problemelor specifice, precum traficul de persoane, dar și cu suport efectiv acordat victimelor și supraviețuitorilor.

Violența sexuală și de gen încalcă drepturile umane. Înaltul Comisariat pentru Refugiați împreună cu statul împart responsabilitatea pentru a asigura faptul că refugiații sunt protejați.

Femeile și fetele fac parte din marea majoritate a victimelor/supraviețuitorilor violenței sexuale și de gen. Un plan comprehensiv de prevenire și răspuns ar trebui să se focalizeze pe rolurile și nevoile femeilor. Cei care comit violența sexuală și de gen sunt chiar persoanele de care supraviețuitorii depind în asistență și protecție. Uneori actele de violență sexuală și de gen sunt

înfăptuite de persoane cunoscute victimelor.

Violența sexuală și de gen intervine în toate clasele sociale, culturile, religiile, rasele, genurile și vârstele. Intervențiile de prevenire sau răspuns la violența sexuală și de gen trebuie să vizeze persoanele în mod individual, relațiile strânse, comunitatea și societatea în general.

Numai înțelegând cauzele violenței sexuale și de gen ne va ajuta să dezvoltăm acțiuni eficiente de prevenire. Deasemenea înțelegând consecințele violenței sexuale și de gen ne permite să dezvoltăm răspunsuri corespunzătoare pentru victime/supraviețuitori.

Accesul egal și controlul materialelor, resurselor și asistenței, participarea egală în procesul de luare a deciziilor ar trebui să se reflecte în toate programele.

BIBLIOGRAFIE

1. CĂTĂLIN ZAMFIR, LAZĂR VLĂSCLEANU - Dicționar de Sociologie, Editura Babel, București, 1998
2. MIRIAM POTOCKY-TRIPODI – “ BEST PRACTICES FOR SOCIAL WORK WITH REFUGEES & EMIGRANTS” , Columba University Presa, New York, 2002.
3. RAMBERG, INGRID – “VIOLENCE AGAINST YOUNG WOMEN IN EUROPE” , Council of Europe Publishing , 2001.
4. Rosa Da Costa, Sue Elliot – “Gender Training Kit on Refugee Protection and Resource Handbook” - © Printed by: GIYOTIN, Ankara, Turkey. Date: First edition, in English, Decembre 2002.
5. RAMBERG, INGRID – “LEARNING FROM VIOLENCE”, Council of Europe Publishing , 2001.
6. UNITED NATION HIGH COMMISSIONERS for REFUGEES (UNHCR) – “ GUIDELINES ON THE PROTECTION OF REFUGEE WOMEN” – GENEVA, 1991.
7. UNITED NATION HIGH COMMISSIONERS for REFUGEES (UNHCR) – “Manual referitor la proceduri si criterii de determinare a statutului de refugiat” – Geneva, 1992.
8. UNITED NATION HIGH COMMISSIONERS for REFUGEES (UNHCR) – “SEXUAL VIOLENCE AGAINST REFUGEES” – GENEVA, 1995
9. YOICHIRO TSUCHIDA (UNHCR) – “ STATUTUL SI REGIMUL REFUGIATIILOR IN ROMANIA” – Monitorul oficial, București, 2002.

CUPRINS

INTRODUCERE

CAPITOLUL 1. CADRUL LEGISLATIV

Primele documente care reglementează statutul internațional al refugiaților
Convenția de la Geneva din 1951

1.3 Instrumente regionale de protecție a refugiaților

1.4 Protecția femeilor împotriva violenței sexuale și de gen

CAPITOLUL 2. VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI DE GEN

2.1 Delimitări conceptuale

2.2 Tipuri de violență și de gen

2.3 Unde și când se produce violența sexuală și de gen?

2.4 Violența sexuală și de gen în diferitele etape ale refugiului

2.5 Violența sexuală și de gen de-a lungul vieții

2.6 Cauze și consecințe ale violenței sexuale și de gen

CAPITOLUL 3. PREVENIREA VIOLENȚEI SEXUALE ȘI DE GEN

3.1 Principii directe în asistența victimelor/supraviețuitorilor

3.2 Prevenirea violenței sexuale și de gen

3.3 Răspunsul la violența sexuală și de gen

3.4 Cadrul de acțiune

3.5 Monitorizarea și evaluarea acțiunilor de prevenție și răspuns

CAPITOLUL 4. VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI DE GEN ÎN EUROPA

4.1 Violența împotriva femeilor: realitate europeană

4.2 Care este definiția actuală a violenței?

4.3 Acțiuni întreprinse la nivelul Consiliului European

CAPITOLUL 5. PARTE PRACTICĂ

5.1 Studii de caz

5.2 Concluzii

5.3 Rolul asistentului social

CONCLUZII